

СТО ТРИДЕСЕТ И СЕДМО ЗАСЕДАНИЕ

София, сряда, 22 май 1991 г.

(Открито в 15 ч. и 15 м.)

Председателствувал: Заместник - председателят Никодим Попов

Секретари: Илиян Илиев и Александър Стамболийски

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ (*звъни*): Дами и господа народни представители, заседанието за днес започва. Проектът за дневен ред е пред вас.

1. Продължаване на разискванията по проекта за Конституция на Република България на първо четене.

2. Предложение за избиране на ръководство и членове на Националния по-землен съвет.

Имате думата по дневния ред.

БЛАГОЙ ДЕЧЕВ: Уважаеми колеги, както стана известно, вчера бе извършен терористичен акт срещу известния в целия свят ръководител на Индийския национален конгрес Раджив Ганди. От името на Парламентарната група на Българската социалистическа партия моля всички вас да почетем с едноминутно мълчание паметта на този забележителен деец на демокрацията. (*Народните представители стават прави и с едноминутно мълчание почитат паметта на Раджив Ганди.*)

Едновременно с това, господин председателствуваш, разрешете ми да предложа в дневния ред да приемем обръщение до ръководството на Индийския парламент от Великото Народно събрание, в което да бъде записано:

"Уважаеми колеги,

Ние депутатите от Великото Народно събрание на Република България сме потресени от терористичния акт, довел до жестокото убийство на лидера на партията на Индийски национален конгрес Раджив Ганди. Прекъснат бе животът на един бележит държавник, на човека, който ще остане в съзнанието на великия индийски народ, на хората навред по света, като смел борец за демокрация и просперитет на своята страна, като радетел за израстване на ролята на Движението на необвързаните, като авторитетна фигура на международната политическа сцена.

Изявявайки чрез вас дълбоките си съболезнования на семейството на Раджив Ганди, ние изказваме дълбоко възмущение от насилието в съвременния политически живот, толкова пагубно, особено за младите демокрации.

От депутатите на Великото Народно събрание на Република България"

Моля, това обръщение да бъде включено в дневния ред и да се гласува.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има ли друг да се изкаже по дневния ред? Виждам, че няма желаещи.

Подлагам проектът за дневен ред на гласуване, като включим точка първа приемане на обръщението. Гласувайте, господа.

От общо гласували 202 народни представители, 199 са за, против 3, въздържали се няма. Дневният ред се приема.

ДНЕВЕН РЕД:

1. Приемане на обръщение до ръководството на Индийския парламент.

2. Продължаване на разискванията по проекта за Конституция на Република България на първо четене.

3. Предложение за избиране на ръководство и членове на Националния по-землен съвет.

Премишаваме към разглеждането на точка първа:

ПРИЕМАНЕ НА ОБРЪЩЕНИЕ ДО РЪКОВОДСТВОТО НА ИНДИЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Предлагам да гласуваме обръщението до ръководството на Индийския парламент и индийския народ, което беше предложена. Гласувайте, господа народни представители.

От гласували 204 народни представители, 199 са за, против 3, въздържали се двама. Обръщението се приема.

Постъпило е предложение от господин Георги Хинчев за изказване.

Имате думата.

ГЕОРГИ ХИНЧЕВ: Уважаеми господин председател, благодаря за възможността, която ми давате. Уважаеми дами и господа, тази сутрин се състоя съвместно заседание на Постоянното присъствие на БЗНС и на Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз и аз, в качеството си на говорител, съм натоварен да ви прочета следната декларация, за която се съгласи и Бюрото на Великото Народно събрание.

"Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз стои на позицията за саморазпускане на Великото Народно събрание, изразявана многократно и последователно досега. Това е становище на Управителния съвет на БЗНС, то е изразено от членовете на парламентарната група и при поименното гласуване на решението на Великото Народно събрание за саморазпускане след приемане на демократична Конституция. *(Ръкопляскания)*

Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз смята, че Великото Народно събрание може да покаже своята добра воля, като сега се обвърже с решение за саморазпускането си в началото на месец юли и за

провеждането на избори през месец септември по пропорционалната система.
(*Оживление в залата*)

Съгласно решението на Великото Народно събрание, и за да може то да изпълни своето предназначение, до саморазпускането му трябва да се положат максимум усилия за приемане на нова демократична Конституция и за най-необходимите и неогложни за икономическата реформа закони.

Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз изразява своята подкрепа на Президента на Републиката и правителството в тяхната дейност за укрепване на гражданския мир и успешното осъществяване на икономическата реформа.

Благодаря за вниманието. (*Ръкопляскания*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Благодаря ви.

По прочетената декларация има ли за изказвания? - Няма.

Премиваваме към точка втора:

ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА РАЗИСКВАНИЯТА ПО ПРОЕКТА ЗА КОНСТИТУЦИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НА ПЪРВО ЧЕТЕНЕ

Най-напред ще ви прочета записалите се, които днес ще се изкажат: Господин министърът на правосъдието Пенев, Константин Дилчев, Цезар Карафеизов, Мехмед Бейтула, Петър Обретенов, Васил Палакаркин, Трифон Георгиев, Крум Хорозов, Петър Таслаков, Христо Христов, Георги Константинов, Иван Първанов. Това са хората, които са предвидени днес да се изкажат. Ако има време ще продължим и с другия списък.

Има думата господин министърът на правосъдието.

МИНИСТЪР ПЕНЧО ПЕНЕВ: Уважаеми господин председателно, уважаеми дами и господа народни представители! Още в началото искам да заявя, че ще огранича изказването си главно върху два основни въпроса. Първият - отговаря ли проектът за Конституция на изискванията за една истински демократична и правова държава и гарантира ли изграждането на гражданското общество в Република България. И вторият въпрос - по изграждането на реалната съдебна власт и нейните характерни черти, като реализация на принципа за разделение на властите. По многото други въпроси запазвам правото си да взема отношение конкретно по глави и текстове на проекта за Конституция в хода на второто четене. Да се надяваме, че скоро ще стигнем до това.

Все пак, в началото не мога да се въздържа да не направя една моя лична оценка на цялостния проект, който ни е представен. Аз смятам, че това е един добър проект. Това е модерен проект, който прави чест на неговите автори.

Искам колегиално да ги поздравя. Разбира се, по него има какво да се работи, има спорни текстове, но да се квалифицира той като недобър и компила-

тивен, каквито макар и много малко на брой квалификации чухме, мисля, че е абсолютно некоректно, неточно и несправедливо. Убеден съм, че ние тук ще разискваме и ще спорим не за да направим един лош проект добър, а за да направим един добър проект още по-добър. Така виждам мисията на всеки един от нас и много искам да вярвам, че с добра воля и разум, с подобаващо чувство за отговорност, ние ще реализираме тази мисия.

След тази кратка уводна част, разрешете ми да пристъпя и по същество на двата въпроса, по които заявих, че ще огранича своето изказване. Първият от тях е отговаря ли проектът за конституция на изискванията за една истински демократична и правова държава, гарантира ли изграждането на гражданско общество в Република България? За да отговорим на този въпрос, би следвало да изходим от най-общата представа за понятията правова държава и гражданско общество. В самата същност на идеята за правовата държава стои въпросът за спазване на закона. Древните са казвали: "Pereat mundus, Slat Institia" "Да се осъществи правото, ако ще и светът да загине". Достатъчно ли е обаче само това? Очевидно не! Всичко зависи от това, какъв е законът, какво е правото. Стриктното спазване на един антидемократичен закон не прави държавата правова.

Има още една римска сентенция и тя принадлежи на Целс, цитиран в знаменития учебник на Вупиян. Тя е: "Ius est ars aequi et boni" - "Правото е изкуство за справедливото и доброто".

Съчетаването на двата принципа, така добре формулирани от древните, дава същността на понятието за правова държава - демократично и справедливо законодателство, спазвано от всички, без изключение.

Правостта, като белег на една държава, е критерият, по който всички ще съдят за нейната цивилизованост. Няма съмнение, че така ще бъде и при нас. Правовата държава е основната предпоставка и за изграждането на гражданското общество. Това е качествено ново общество, при което доминиращият елемент ще бъде не държавата, а гражданите и формираните от тях образувания, или общества. Регулативната функция на държавата ще съществува, за да гарантира свободното и демократичното проявление на отделните елементи на гражданското общество.

Какво значи да се изгради едно гражданско общество - това значи преди всичко три неща:

Първо, гарантиране на възможността за икономическо многообразие при прехода след тоталитаризма, а и след него, равнопоставено третиране на различните форми на собственост, тяхното икономическо и правно регулиране.

Второ, гражданското общество изисква гарантиране на политическото и идеологическото многообразие в проявлението на гражданите поотделно и обособени в общности в рамките на класическия модел на демокрация.

Трето, гражданското общество изисква създаването на ефективен механизъм за спазването на тези основни начала за неговото изграждане. Това е механизмът на разделението на властите и формирането на силна и независима съдебна власт. Има ли го всичко това в проекта за Конституция, който сега разглеждаме? От отговора на този въпрос в най-голяма степен ще зависи и изводът за неговата годност или негодност. Мисля, че всеки непредубеден читател на проекта не може да не даде положителен отговор. Да, този проект е проникнат от идеята за правовата държава и съдържа необходимите юридически гаранции и механизми за нейното осъществяване.

Позволете ми съвсем накратко да илюстрирам това с няколко текста. Член 19, ал. 1 казва: "Икономиката на Република България се основава на свободната стопанска инициатива и пазарните отношения. Законът създава и гарантира на всички граждани и юридически лица равноправни условия за стопанска дейност като предотвратява монополизма и нежеланата конкуренция и защитава потребителя." Ето го икономическото многообразие като елемент на гражданското общество. Ние сега го гарантираме с приемането на основните икономически закони - Търговския закон, Закона за конкуренцията, Закона за чуждестранните инвестиции, Закона за приватизацията. Политическото и идеологическото многообразие - този втори елемент на гражданското общество - също е достатъчно подробно развит в проекта. Ще цитирам само два от най-характерните текстове - чл. 37 и 38.

Член 37 казва: "Никой не е длъжен да дава сведения за свои или чужди убеждения, нито да бъде принуждаван, преследван или ограничаван в правата си заради тях."

Член 38, ал. 1: "Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово, писмено или устно, звук или изображение."

Стигаме и до третия елемент на гражданското общество, а това е гарантираният механизъм на принципа за разделението на властите и по-специално създаването на силна и ефективна съдебна власт. Това е и вторият основен въпрос, на който искам да спра вниманието ви в своето изказване.

Идеята за разделението на властите възниква още в първата в света демокрация - Атинската. Според законите на Солон, този велик законодател от древността, висш орган на властта в Атинската република е Народното събрание. То обаче съвсем не е било всевластно. Като негова противотежест са били създадени два органа - Съвет на четирисотинте - прародителят на днеш-

ната изпълнителна власт, и съд със съдебни заседатели. Своего точно определение идеята за разделението на властите намира в произведението на великия френски просветител-енциклопедист Шарл Монтескьо "За духа на законите". Впоследствие тя е доразвита и намира юридически израз в чл. 16 от Декларацията за правата на човека и гражданина - този най-велик плод на Великата Френска революция. В този чл. 16 изрично е казано, че не може да бъде признато за конституционно каквото и да било общество, което не е основано на принципа за разделението на властите. Този принцип, десетилетия игнориран, сега трябва да бъде реално възпътен в новата ни Конституция.

Ще се сира на регламентирането в нея на най-подценяваната досега, по най-необходимата в едно демократично общество власт - съдебната. Ако законодателната власт е мозъчната система на обществото, а изпълнителната е сърдечно-съдовата му система, то съдебната власт е неговата имунна система. Без силно и независимо правосъдие едно общество ще боледува. Мисля, че това днес се осъзнава от всички. Лично мен дълбоко ме удовлетворява обстоятелството, че почти във всички проекти за Конституция на политическите партии и на отделните депутати са залегнали еднакви принципи за изграждането на самостоятелна съдебна власт. В резултат проектът за Конституция в частта му относно съдебната система като цяло в много голяма степен удовлетворява. Предвижда се съдебна власт, в центъра на която стои единственият орган, който може да осъществява правосъдие - съдът. Правилно и точно определено е мястото и на останалите участници при осъществяването на съдебната власт - Прокуратурата и Института на съдия - следователите. Така както е отразено в проекта се предвижда триинстанционна съдебна система, състояща се от Върховен касационен съд, Върховен административен съд, Апелативни съдилища, военни и районни съдилища (член 127). Към всички общи съдилища има прокурори, а към съдилищата, които разглеждат наказателни дела като първа инстанция и съдия-следователи (член 134).

Не е тайна, че тази система се критикува в някои юридически среди като се пледира за запазване на статуквото по отношение на Прокуратурата. Твърди се, че ако се реализира проектът, тя ще се обезличи. При цялото си голямо уважение към прокуратурата като институция и конкретно към колегите прокурори, не мога да се съглася с едно такова виждане. Има редица правни, политически и исторически основания за моето несъгласие. Така както се предвижда в проекта се създава една силна и независима съдебна власт. Уредбата ѝ съответствува напълно на тази на страните от Континентална Европа, а ние, както е известно, се стремим, колкото се може по-скоро да влезем в т. нар. европейско правно пространство. Уверявам ви, с голяма почуда ще бъдем пос-

решати там, ако радикално не променим сегашното положение. Категорично не мога да се съглася със становището, че прокуратурата се била обезличавала по сегашния проект. Напротив, засилва се нейната независимост и безпристрастност, тъй като до голяма степен изчезва единоначалието и вече не ще съществува възможност един прокурор да внася или да поддържа обвинение не по съвест и убеждение, а по разпореждане на висшестоящата прокуратура.

Що се касае до опасения за някаква друга подчиненост, например от съда - извинете ме, но за един юрист това звучи несериозно. Известно е, че взаимоотношенията в правосъдието се регламентират абсолютно строго в процесуалните закони - Гражданско-процесуалния кодекс, Наказателно-процесуалния кодекс, Закона за административното производство, а те изцяло изключват такава зависимост.

Друго важно съображение в полза на проекта е това, че той стои много близо и до нашата държавно-правна и съдоустройствена традиция, съществувала от Търновската конституция до 1947 г. Това също не е без значение, още повече че, както вече казах, тази традиция напълно съответствува на европейската. Убеден съм, че със сегашния проект Прокуратурата истински се включва в независимата съдебна магистратура, отърсвайки се от елементи на единоначалие, подчиненост и други, присъщи повече на орган на изпълнителната, а не на съдебната власт.

Няма да се спирам на гаранциите за независимост на съдебната система. Ще възразя единствено на едно от изказванията тук, че несменяемостта на магистратите може да провокира безотговорност и всевластие. Мисля, че такава опасност няма. Законът за устройството на съдебната система ще създаде достатъчно механизми срещу това. Например чрез въздействие на общото събрание на магистратите и по много други начини. От друга страна, несменяемостта е абсолютно необходима предпоставка, за да се чувствува съдията, прокурорът или съдия-следователят напълно независим, напълно освободен от страха за мястото и хляба си. В тази връзка искам да направя и едно предложение. Една от най-важните гаранции за независимостта на съдебната власт е обособяването ѝ на самостоятелен бюджет. Това е традиционно за всички демокрации, в които принципът за разделението на властите е прокаран докрай. Впрочем и у нас традиционно нещата са били такива. Ето защо предлагам обособяването на съдебната власт на самостоятелен бюджет да бъде записано в изричен текст на Конституцията.

Имам известни бележки и във връзка с мащтата на членовете на Висшия съдебен съвет. Съгласно чл. 137, ал. 4 е предвидено той да бъде 7-годишен. Това е твърде дълъг срок за магистратите - членове на съвета, тъй като в устройс-

твения закон на съдебната система очевидно ще се предвиди, че за този срок те няма да могат да бъдат повишавани в ранг. Ненормално е да повишават сами себе си. Освен това патоварването им с известни административни функции за такъв дълъг срок едва ли е целесъобразно.

Предлагам мандатът на членовете на Висшия съдебен съвет да бъде съкратен от 7 на 4 години.

Накрая искам да взема отношение и по въпроса за мястото и ролята на Министерството на правосъдието. Правя го, защото напоследък има известни спекулации по този въпрос. Говори се, че Министерството на правосъдието искало да бъде шанка, под която да бъдат всички правосъдни самостоятелни досега институции. Това обаче не можело и не трябвало да става, защото Министерството на правосъдието бил орган на изпълнителната власт.

Какво може да се каже по това? Първо, Министерството на правосъдието не претендира за никаква шанка, а и не може да бъде такава, тъй като няма и не може да има никакви функции по правораздаването. Това е единствено и суверенно право на съдилищата и останалите органи, свързани с правосъдието. Взаимоотношенията между тях се определят, както казах, в процесуалните закони.

Второ, Министерството на правосъдието във всяка демократична и правова държава има главно две основни функции и те са. Първо, организационни функции по отношение на съдебната система. Тук влизат квалификацията и израстването на кадрите, материалното обезпечаване на системата, упражняване на бюджета, ръководство и контрол на потариалната, съдебно-изпълнителната дейност, както и на местата за лишаване от свобода, ръководство на съдебната полиция, каквато трябва да се създаде. Втора група функции това са функции по осъществяване на нормотворческия процес. Известно е, че министерството дава мнения за законосъобразност по проектите на Министерския съвет и отделни министерства. Освен това участва в изработването на законопроектите, внасящи в Народното събрание от Министерския съвет.

Както се вижда, Министерството на правосъдието се явява орган на изпълнителната власт с твърде голяма специфика, защото дейността му е насочена не към сфера или отрасъл на изпълнителната власт, а е призвана да осигури нормалното функциониране на съдебната власт, без да е звено, инстанция или още по-малко нейна шанка. Тази специфика е отчетена навсякъде в европейските демокрации. Убеден съм, че така трябва да стоят нещата и у нас. И с това Министерството на правосъдието не предявява никакви необосновани или неправомерни претенции, както се твърди. Това е ясно за всеки непредубеден.

Уважаеми госпожи и господа народни представители, искам да завърша, като изразя убедеността си, че добрата политическа воля и общият демократичен стремеж ще бъдат двата основни фактора, които ще направят възможно да завършим нашето голямо дело. Противното би било покушение срещу демокрацията. А нека си припомним съгласно законите на Солон на Атинската република покушението срещу демокрацията е било въздигнато в най-тежко престъпление. Надявам се, че ние няма да изпаднаме в такова положение.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскация)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Бюрото моли дамите и господата народни представители да пазят тишина, когато ораторите излагат своите становища.

Има думата господин Ибрахим Татарлъ.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Уважаеми председателстващ, уважаеми народни представители! Парламентарната група на Движението за права и свободи смята изработването и приемането на новата конституция за важен етап в развитието на демокрацията в нашата страна. Четирима народни представители от Движението за права и свободи са членове на Комисията за изработване проект на конституцията и на нейните подкомисии. Ние взехме активно участие в обсъждането на представените текстове за проекта за конституция и излязохме с редица предложения за тяхното подобряване.

Аз ще изразя становището на парламентарната група на Движението за права и свободи по някои начала в представения текст на конституцията във Великото Народно събрание.

Първо, по формата на държавното управление. Парламентарната група на Движението за права и свободи е за парламентарна република. Като имаме предвид тоталитарния режим през последните 45 години, ние смятаме, че парламентарната демокрация е най-подходящата форма на държавно управление на страната. В такъв план ние мислим, че парламентът трябва да бъде не само върховен и единствен законодателен орган, но и опазителна институция, която формира висшите органи на изпълнителната власт като Президентство, Министерски съвет и др.

Ние приемаме Народното събрание за постоянно работещ орган и сме против делегираното законодателство. Същевременно настояваме в Конституцията да се предвиди време за работа с избирателите.

Второ, споделяме идеята, че Република България е единна и унитарна държава и че нейната териториална цялост е неприкосновена. Против сме какъвто и да е сепаратизъм, откъдето и да идва той, и сме против всякакви автоном-

ни териториални образувания. Това са принципи, които са залегнали в Устава и програмните декларации на Движението за права и свободи.

Трето, парламентарната група на ДПС изцяло подкрепя принципа на политическия плюрализъм в обществено-политическия живот на страната, залегнал в чл. 9 на проектоконституцията. Но той веднага се нарушава в следващите алинеи. Ние смятаме, че в духа на така провъзгласения политически плюрализъм, във формирането на политическата воля на народа трябва да участват не само партиите, а също така и различните обществени организации и движения. Според нас не издържа критика текстът и предложението на отделни народни представители за ограничаването на обществените организации и движения, партии и по етнически критерии. Това влиза според нас в противоречие с правото на създаване на асоциации от страна на гражданите, залегнало в Европейската конвенция за основните права и свободи, към която се готвим да се присъединим.

Напоследък основателно акцентът се поставя не върху забраната за създаване на организации и партии, а върху характера и насочеността на тяхната дейност. В това отношение напълно са достатъчно ограниченията, предвидени в чл. 54, ал. 2 и 3. Те са насочени към защита на установения в конституцията ред, независимостта и териториалната цялост на държавата.

Четвърто. Ние смятаме за твърде съществен обявения принцип за приемането и инкорпорирането на нормите на международните договорности, приети от нашата страна, привеждането на нашето законодателство в съответствие с международните стандарти за правата и свободите на човека и гражданите. Но в проекта на Конституцията съществуват членове, които влизат в противоречие с този принцип.

Пето. Парламентарната група на ДПС защитава принципите за права на малцинствените общности, наред с правата и свободите на човека и гражданите. Ние приемаме, че България е еднонационална държава, но в тази еднонационална държава де факто и де юре съществуват исторически създали се етнически, езикови и религиозни малцинства като подсистема на гражданското общество. Правна опора намираме за това в досегашното конституционно и законодателно развитие на България и в международните договорности. Имаме предвид чл. 79 от Конституцията от 1947 г., в който изрично се казва: "Националните малцинства имат право да учат на своя майчин език и да развиват националните си култури, като изучаването на български език е задължително." Такава опора намираме и в ал. 45 на Конституцията от 1971 г.

Според нас международно основание за признаването на правото на развитието на културата на малцинствените общности представлява чл. 27 от Меж-

дународния пакт за граждански и политически права, подписан от нашата страна. В него се казва: "Държави, в които съществуват етнически, езикови и религиозни малцинства, лицата, принадлежащи към тези малцинства, не могат да бъдат лишавани от правото да имат съвместно с другите членове на своята група собствен културен живот, да изповядват и практикуват собствената си религия или да си служат с родния език."

Тези положения са доразвити в рекомендацията на парламентарната асамблея на съвета на Европа N 1134, на 1 октомври 1990 г. Така в чл. 12 се казва: "Лицата, принадлежащи към някакво езиково малцинство, трябва да имат достъп до необходимите видове и равнища на общо образование на своя роден език. Второ, езиковите малцинства трябва да имат правото да получават, осигуряват, притежават, разпояжават, разпространяват и обменят информация на своя роден език, без границите да бъдат пречка за това."

Безспорно у нас са налице исторически създали се общности на български граждани със свой език, със свое етническо и религиозно самосъзнание, своя именна система и своя култура, наред с общонационалната култура и официалния български език. Това са общности на турци, цигани, арменци, евреи, мюсюлмани, израелтяни и т.н. Това са малцинствени общности. Затова парламентарната група на Движението за права и свобода поддържа своите предложения за приемане в новата Конституция на принципите за свободен избор на етническо самосъзнание; за изучаване на езика на етническите и езиковите малцинства освен задължителното изучаване на официалния български език; за определянето на собствените, бащини и фамилни имена според именните традиции на различните общности по свой избор; за правото на развитие на културата на етническите и езиковите религиозни малцинствени общности; правото на използване наред с официалния български език и на своя език като език на тяхната локална култура.

Ние предлагаме забрана на етническа, етнокултурна и религиозна дискриминация. Естествено, който има права, трябва да има и задължения. Всички граждани без разлика на етническа, езикова и религиозна принадлежност трябва да изпълняват повеленията на Конституцията, на законите и на органите на изпълнителната и съдебната власт. Те трябва да бъдат лоялни към законната държавна власт, да изпълняват своите задължения за защитата на единството и териториалната цялост на България, да водят съвместен живот на разбирателство и приятелство с всички граждани при пълен ред и сигурност.

В заключение ще кажа, че ние все още сме в началото на процеса на демократизация на нашата страна. Все още не са премахнати много от извращенията от времето на тоталитарния режим на Тодор Живков в областта на меж-

дуетническите и конвенционалните отношения. Засега само частично е признато правото на ползуването на езика на етническите малцинствени общности в т. нар. битова област, което никого не удовлетворява, и на свободен избор на собствено, бащино и фамилно име. Още не са признати правото на развитие на тяхната култура, информационна система и т.п. За тези права трябва да се получат конституционни гаранции. Никой не поставя под съмнение демократичните традиции на българския народ, към който ние принадлежим. В случая става дума за парадигмата на тоталитарния начин на мислене и практика, познат ни добре особено от времето на Тодор Живков. Даже сега отделни официални представители оспорват възможността да бъдат подведени под наказателна отговорност идеолозите и изпълнителите на т. нар. възродителен процес с мотивацията, че Република България е еднонационална държава и следователно не може да става и дума за етнокултурен и религиозен геноцид. А така нареченият възродителен процес не беше нищо друго, освен геноцид. За тях трябва да бъдат в сила чл. 416, 417, 418 от Наказателния кодекс от раздела за престъпленията по геноцид против човечеството.

Опитите под някаква привидна мотивация да се отрича съществуването на исторически създадените се малцинствени общности и тяхното право на своя култура, език, имена и свобода на избор на етническо самосъзнание представлява чист субективизъм и авантюризм. Между такива твърдения и етнокултурният, и религиозният геноцид има само една крачка, така както стана при живковизма.

Такива възгледи и сега се разпространяват от някои политически сили. Ето затова са необходими конституционни гаранции и за етническите, езиковите и религиозните общности. Според мен е опасна тезата на отричане на различията, плурализма в мисленето и в живота, в което се състои многообразието и многообразието. Това е съвременният цивилизован, оценъчен поход към проблемите на живота в нашата страна, в Европа и в света.

Накрая искам да заявя, че ние изцяло подкрепяме предложенията на цяла група народни представители в областта на междуетническите отношения, като Димитрина Петрова, Юлий Бахнев, Атанасов и др. Ние, народните представители от парламентарната група на Движение за права и свободи, се надяваме, че Великото Народно събрание ще приеме такава демократична Конституция, която ще гарантира правата и свободите на всички граждани в Република България, и че тя ще бъде на равнището на постиженията на българското конституционно развитие и на нивото на международните стандарти за правата на човека и гражданите. По този начин новата Конституция ще създаде предпоставките за истинно единство на българския народ, за единство, за разби-

рателство и дружба между всички етнически и религиозни общности на българския народ.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Дами и господа народни представители, току-що пристигна при нас външният министър на Дания Уфе Елемап-Йенсен. *(Ръкопляскания.)*

Има думата господин Константин Дилчев.

КОНСТАНТИН ДИЛЧЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Изразявам своите впечатления, след като се занознах с проекта за Конституция в неговата цялост. Преди всичко онова, което прави впечатление, е, че предложеният проект включва най-същественото, значимото, ценното, което се съдържа в конституциите на развитите демократични страни. И действително, ако разгърнем конституциите на демократичните държави в Европа и в света, ние ще видим, че почти всички значими за развитието на демократичния процес конституционни идеи по подходящ начин са намерили място и в предоставения ни проект. Това е добър атестат за авторите на проекта и в същото време е показател за неговия действително демократичен характер. Затова, че ни е предложен вариант на една наистина демократична Конституция. Разбира се, не става дума за механично или електрично пренасяне на чужд опит. Става дума за творческа и оригинална интерпретация на общите демократични принципи, в духа на нашите демократични, национални традиции, а така също и в контекста на сложното и противоречиво време, в което живеем, на мъчителния и все още неустойчив процес на установяване на взаимна търнимост и толерантност в условията на засилената политическа конфронтация. И това също прозира от текста и контекста на представения ни проект. Наред с това възникват и някои въпросителни. Един от най-важните въпроси, който ме възбува е следният. Коя е най-общата, главната цел на обществото, чиято конституция ние сега сътворяваме. И как тази най-обща цел следва да бъде отразена в Конституцията.

Ще споделя едно начално впечатление, което, разбира се, е субективно. Първият прочит на Конституцията породил у мен определена потка на песимизъм. Изненадата дойде обаче след втория и третия прочит, когато не срещнах ясно формулирани конституционни текстове, отнасящи се до общонационалния прогрес, до прогреса на нашата нация като цяло, до отговорността на публичните власти за напредъка на страната, за повишаването на общото благосъстояние на народа. Опит в това отношение е направен може би в един член - член 23, ал. 2, който обаче разглежда нещата едноностранчиво, тъй като се отнася до външната политика на Република България. Разбира се, не става дума за лозунги, нито за евтин популизъм. Става дума за конституционни текстове,

които имат своето принципно място в демократичните конституции и ние ги срепнем в тях. Тук трябва да се посочи, че демокрацията не е или не е толкова цел. Чрез нея трябва да бъдат постигнати определени цели на общественото развитие. Какво цели демокрацията? Това съвсем не е маловажен въпрос. Това е възлов въпрос на Конституцията. Когато ставаше дума за социалистическото и комунистическото общество, нещата в това отношение бяха в определена степен изявиени. Те сега не са обект на нашия коментар.

Кои са обаче целите на демокрацията, които ние ще запишем в Конституцията? Този принципен въпрос не е нов. Преди два века Джеферсън отдели много енергия, за да наложи становището, че целта на демокрацията и сърцевината на демократичния процес е осигуряването на общото благо. Повишаването на всеобщото благосъстояние и осигуряването на вътрешно спокойствие бяха изведени като основни цели в Конституцията на Съединените американски щати. Аргументирана обстановка по този въпрос дава друг демократ, идеолог на демократизма - Алексис де Токвил. Законите на демокрацията, казва той, се стремят към благо на най-голям брой хора. Ето това е ключовата дума: благо на най-голям брой хора. Защото произтичат от болшинството на всички граждани, които могат да вържат, но които не могат да имат интереси, противоположни на самите тях. Това е целта на демокрацията: благо, жизнените интереси на най-големия брой хора.

Препоръката ми към Комисията за изработване на проект за Конституция на Република България е в нейната предстояща работа да запълни този пропуск, като включи подходящи конституционни текстове в преамбула и в други подходящи места, отразяващи по-ясно именно тези цели на демокрацията, които са насочени преди всичко към повишаване на всеобщото благосъстояние на хората. Това трябва да бъде казано ясно. Защото хората го очакват, защото иначе те не биха приели Конституцията безрезервно и присърце. Защото това би вдъхнало така необходимия ни оптимизъм сега, защото би очертало по-ясно една желана и очаквана насока на общественото развитие, която очевидно трудно ще си пробива път, но чието записване е задължително изискване към Конституцията на всяка демократична държава. Разбира се, благосъстоянието има много и различни измерения. Едно от тях е свързано непосредствено с обхвата и начина на решаване на социалните проблеми на хората. Като член на Комисията на Великото Народно събрание, занимаваща се с тази проблематика, ще си позволя да изразя едно становище. Вярно е и прави силно впечатление, че в проекта са залегнали редица конституционни текстове, свързани със социалното подпомагане и осигуряване на гражданите. И това е приятно. Смяната на системата няма да премахне неравенството. По-ско-

ро обратното. За добро или за лошо, тя ще засили в някои отношения неравенството, ще установява нови неравенства, ще засилва социалното разслоение. При това положение социалното подпомагане придобива изключително важно, а за някои хора и жизнено значение. Може би не съм точен, но за себе си разграничавам две понятия (разбира се, условно ги различавам): пасивно социално подпомагане и социално подпомагане с активна насоченост. Към пасивното социално подпомагане могат да бъдат отнесени например пособията при безработица, благотворителната дейност, всякакви помощи, за да се достигне границата на жизнения минимум и т.п. Този тип социално подпомагане е намерило отражение в Конституцията и това е правилно. Но социално може да бъде подпомогнат и подкрепен и този, който иска със свои сили да реши някакъв свой жизнен социален проблем. Например жилищния си проблем. Спирам се на този пример неслучайно. Първо, защото за българина това е въпрос от особена важност. Това е въпрос, така да се каже, на народопсихология. Да има всеки свой дом. Второ, защото в условията на пазарна икономика за голямата част от българите ще става все по-трудно да се слобият с така желаното им жилище. И затова наистина трябва да им се оказва такава помощ и от държавата, и от обществото. И на трето място, защото, както показва опитът на други страни, например Конституцията на Италианската република и други конституции, такъв род дейности също са обект на конституционен запис и на конституционна закрила. Ето тази идея за социално подпомагане с активна насоченост, което подпомага собствените усилия на гражданите за решаването на техните социални проблеми, би могла в още по-голяма и пълна степен да намери реализация по проекта.

Ще изразя своите позиции и на вече повдигания въпрос за съотношението между властите и най-вече между властите на парламента и президента. Получава се така. Ние следваме за демокрация, а на дело ограничаваме правата на парламента, засилвайки преди това ролята и функциите на президентската власт. Като се има предвид, че парламентарният контрол върху дейността на президента фактически отсъства от конституционните текстове, че отсъства и правото на парламента да бъде конкретно информиран за дейността на президентската институция, какъвто текет например фигурира дори в Конституцията на Съединените американски щати, утвърждаваща иначе силната президентска власт. Като се има предвид, че голяма част от членовете на Конституционния съд, който единствен може да обсъжда обвиненията срещу президента, се назначават от самия него, че не са предвидени достатъчно ефективни форми за обществен контрол, всичко това говори за съсредоточаване на прекалено голяма и недостатъчно контролирана власт в едно лице. Аз прие-

мам изняло принципа за разделението на властите. Но бих си позволил да отбележа, че абсолютна равностойност на трите вида власти, е практически неосъществима. А при условията на нашата млада демокрация би било правилно в тази равностойност на властите, макар и с една идея, с едни гърди напред да бъде изведен парламентът. От това няма да загуби, а само ще спечели започналият демократичен процес.

По-нататък ще оспоря прецизността на употребата на понятието публична собственост. Вярно е, че този термин се употребява в някои конституции, които са използвани при подготовката на представения ни проект. И въпреки това употребата на това понятие "публична собственост" за разграничаване от частната собственост е неугочнено. Още Жан-Жак Русо разглеждаше публичната собственост като един от аспектите на частната собственост, свързан с прелаването ѝ изключително по права линия. И при Русо, и при Хегел, както е известно, а и не може да бъде иначе частната собственост се отнася към гражданското общество и затова има и обществена изява. Тоест във всякакъв случай частната собственост, регламентирана в закона, е и се проявява и като публична собственост. В противен случай тя не би могла да се прояви и като собственост въобще. Публичният характер и на държавната, и на частната собственост обуславят възможността от взаимодействието между тях. Тоест трябва да се потърси по-сполучлива терминология, когато става дума за другите видове собственост извън частната.

Ще завърна със следното. Демократична Конституция не се прави със сила и натиск. Както няма демокрация, когато се потиска волята на малцинството, така няма демокрация и тогава, когато малцинството налага силово волята си на мнозинството. Конституцията като основа на всяка законна власт сред хората може да бъде съглашение, обществено съглашение, обществен договор, изразяващ преди всичко и най-вече общата воля на договарящите се. И както е казал един велик мислител - демократ: "Волята става обща не толкова от броя, от количеството на гласовете, а от общия интерес, който обединява гласуващите."

Трябва да потърсим и намерим този общ интерес. В противен случай няма да имаме демократична Конституция независимо от съотношението между гласовете сега, след месец, след три месеца или след година.

Вярвам, че всеки, който е истински демократ или който иска да бъде демократ, ще намери в себе си сили да допринесе за изявата на тази обща воля, която е така необходима за приемането на всяка демократична Конституция.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Господни Цезар Карафеизов има думата.

ЦЕЗАР КАРАФЕИЗОВ: Уважаеми господин председателю, дами и господа народни представители, веднага след приемането на нашия Правилник за организация и дейност на Великото Народно събрание, което стана на 4 декември м.г., аз три пъти поредно излизах и настоявах за срок, в който да се представи проектът за изработване на нова Конституция, съгласно чл. 77 от този правилник. И сега, заставайки на тази трибуна, съм щастлив да взема отношение по представения проект за нова Конституция.

Съзнавам цялата си отговорност, както предполагам, и всички тук, в залата, по обсъждането на този нов проект, защото той засяга не само настоящето, но и близкото бъдеще на целия ни народ. От нея се интересуват не само отделни избиратели, но целият народ, даже и международната общественост.

Пред нас е един добър проект, от който може да се роди една хубава конституция. Именно такава Конституция, каквато е необходима на нашата държава. Ние работим тук във Великото Народно събрание повече от девет месеца. Бяха приети много закони, други отменени, трети закърпени.

Мога да кажа, че Великото Народно събрание се състои не от светци и от грешници, а от обикновени хора, които оценяват своята историческа отговорност, макар че мнозинството от тях и скромно стоят на своите банки в парламента.

Дами и господа, всички ние тук сме в една или друга степен рожба, творение и жертва на последните 50 години от развитието на нашата държава. Аз предполагам, че всички ние тук се учим не толкова от грешките на нашата държава от близкото и далечното минало, а оттам, откъдето трябва да се учим - от световната история, от науката, и от опита на развитите държави.

И правейки именно това, нашата Комисия за изработване на проект за Конституция на България, начело с господин Гиньо Ганев ни предложи настоящия проект за обсъждане. В него е синтезиран не само световният опит и науката, но е отразена и нашата сложна политическа и икономическа обстановка, в която се намира сега нашата държава, както и през целия преходен период, а също и в близките пет - десет години.

В България има, дами и господа, всички вие знаете, много партии - леви, десни, центристски, хоризонтални, вертикални и други. Такива партии, дами и господа, ще има и в бъдещите парламенти. Но аз не мога да се съглася с някои световни експерти, в това число и с уважаемия господин Балцерович, че България трябва да бъде страна само на градинарство, туризъм и силна воля. Ние имаме сръхиндустрия, макар и пеносилна за нашата държава. И тази индустрия трябва да бъде сведена до приемливи за нашите мащаби размери, която да спонсорира, така да се каже, да инвенстира в нашето селско стопанство. За-

щото без допълнителни инвестиции, без спонсориране, така да се изразя, никоя държава не може да развие конкуриращо селско стопанство, без субсидии.

Дами и господа, историята е много богата. Тя дава възможност на всеки един от нас да извлече такива примери, с които да може да защити една или друга теза. Последният половин век от нашата история ще се помни дълго време. Но ние няма да се възползуваме от опита на Моисей, който, извеждайки израилтяните роби от Египет, ги е водил 40 години из пустинята, за да умре и последният, който помни робството, и да останат само онези, които са се родили през тези 40 години.

Ние не бива да чакаме, дами и господа, и трябва да направим всичко възможно, да приемем в най-скоро време нашата нова Конституция. Ние трябва да се поучим най-после от Хегел, който казва, че единствената поука от историята на човечеството е, че то не си вади поука. Ние трябва да си извадим поука, нашето Седмо Велико Народно събрание.

Ние трябва да приемем тази Конституция, в която аз виждам нашето близко бъдеще. Макар че би трябвало да бъде записана и думата "напредничава". Защото тази демокрация не може да стои само на едно място, тя трябва да се развива и напред. Затова аз държа да се запише в текста и "напредничава демократична държава". Независимо, че много господа може да искат да се запише радикална, либерална, универсална и т.н.

Дами и господа, в нашия парламент има много партии, както казах, и те ще съществуват и за в бъдеще, независимо дали ни харесват или не. Те не могат да се патоварят на един самолет и да се изнесат като шепка чужденци далече от страната. И тук и ние трябва да се съобразяваме с тях. Това е именно демократизиращо се общество.

Ние не можем да не се поучим и от онези римски сенатор, който всеки път започвал своята реч в Сената с думите: "Картаген трябва да бъде унищожен." Ние не може да се стремим да унищожаваме каквато и да е партия, независимо дали тя ни харесва или не ни харесва, дали е малка или голяма.

Всички ние тук, като депутати в Седмото Велико Народно събрание сме дошли да приемем новата Конституция или, както се казва: "Жребият е хвърлен" и нашият Рубикон е приемането на новата Конституция.

Конституционният проект предлага силен парламент. Да, господа, аз съм за силен парламент, а не за скопен парламент. Аз съм за силен президент, избран пряко от народа. На нас ни е необходимо авторитетно правителство, с контролируем бюджет от Сметната палата, с контролируема статистика. Ние избрахме тези органи, но не са залегнали в Конституцията. И аз предлагам и преднолагам, че Комисията за изработване на проект за Конституция на Бъл-

гария ще вземе предвид това. Също трябва да намери отражение и конкуренцията и защитата на интересите на потребителите.

Ето някои съвсем конкретни бележки по така предложения ни конституционен текст.

В чл. 10, който се отнася за Въоръжените сили, да се добави и второ изречение: "При изпълнение на своята служба те са длъжни да служат на закона и да бъдат политически неутрални." Същият текст трябва да се запише и за полицията, а за нея няма нищо записано. Те също трябва да бъдат политически неутрални.

Ако сте чели Гръкката конституция, в чл. 29 е записано, че трябва да бъдат политически неутрални.

В чл. 15 текстът е много хубав, дами и господа, че Република България осигурява всеобхватно опазване на околната среда. Да, но според мен това е само хубава фраза, не личи как ще стане това всеобхватно опазване. Затова аз предлагам текстът да бъде малко променен, като вместо "всеобхватно опазване", се запише: "Чрез своето законодателство Република България осигурява опазване на околната среда." Думата "всеобхватно" ми се струва някак си неприемлива.

В чл. 12, ал. 2 да се добави след "синдикални" "научни, творчески и други организации". Вие знаете, в страната има много други организации, освен синдикални. Това са Федерация на научно-техническите дружества, Съюз на енергетиците, Съюз на пилотите, Съюз на архитектите, на журналистите и др. И всички те трябва да имат определени права.

Като направите справка с други конституции виждате, че има записан подобен текст.

Към този член предлагам да се запише и следният текст: "Никой не може да бъде задължен да членува в синдикат." В редица конституции на добре развити страни този текст го има. Аз предлагам да бъде записан и в нашата Конституция.

Към член 12 предлагам да бъде записан също и текст в смисъл, че интересите на работодателите също подлежат на защита. Не само синдикатите и другите организации.

Дами и господа, ние не можем да оставим работодателите да висят във въздуха. В другите конституции това нещо е направено. Те също трябва да могат да се сдружават и да имат някаква закрила от майката държава, на която след малко ще се снра.

Предлагам да се запише отделен член в Конституцията, че българският гражданин става пълнолетен, когато навърши 18 години. Това някъде е переф-

разирано, разбира се. Но направете справка с някои конституции. Например в Испанската конституция е записано, че всеки испанец става пълнолетен, когато навърши 18 години. Даже аз бих предложил тук да дадем определение и на понятието "българиин", както това са направили германците в своята конституция. Те са определили понятието "германец". И тогава няма да имаме толкова спорове около етническите групи, малцинствата т.н. Предлагам да се даде определение на понятието "българиин", както това са направили германците в своята конституция.

В чл. 16, ал. 1 вместо израза: "Държавата закриля труда", да се запише: "В Република България трудът е източник на лично и обществено благополучие". Вие добре знаете класическия израз на Волтер, който казва, че "трудът ни избавя от три злини: скуката, безделието и бедността".

Да се прецизира и текстът на чл. 46, който също касае правото на труд. Не бива в члена да се засяга една и съща материя. Освен това да бъде казано: "свободен труд", а не "труд". Какъв труд? Да се запише: "свободен труд". Аз държа на думата "свободен".

В чл. 183 ал. 2 към "контрола на държавата или надзор за взривни и силно упойващи вещества" да се добави и "радиоактивни вещества." Смятам, че не е необходимо тук да се аргументирам защо трябва и радиоактивните вещества да бъдат под контрол или, както се казва, надзора на държавата.

От чл. 21 да отпадне основният текст и да остане вариантът: "Въпросът е решен със Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи." Като направим справка с всички други конституции, виждаме, че има нещичко записано по отношение на правото на чужди юридически и физически лица да притежават земя. Може би е редно в съвсем сбит текст, в едно изречение да се запише това и в нашата Конституцията.

В чл. 22 да се добави: "Освен наука и изкуство" и "образование".

Господа, погледнете чл. 15 на Гръцката конституция и ще видите, че държавата упражнява надзор върху радиото, телевизията и образованието. Това нещо не е съвсем ясно формулирано в нашия проект за Конституция.

В нашата Конституция според мен трябва да се възпроизведе чл. 12 от Гръцката конституция, където се зачитават селскостопанските и градските кооперации. В нашия проект за конституция няма и дума казано за градските и селските кооперации, въобще за кооперациите.

В проекта за Конституцията не е казано дали упражняването на изборителното право е задължително или не. Де факто в миналите избори, дами и господа, както знаете бене направено задължително, като в паспорта се вписваше, че гражданинът е гласувал. Вие знаете, има конституции в света, в които с

записано, че е задължително да се упражни правото на глас, но има и конституции, според които това не е задължително. В проекта за нова Конституция не е ясно дали е задължително, или не е задължително.

Вярно е, записвайки един текст, че е задължително упражняване правото на глас, създава един непостоянен електорат на всяка една партия, но може би това е полезно за нашия етап на развитие сега и в близкото бъдеще. Затова аз настоявам уважаемата Комисия за изработване на проект за конституция на България да вземе отношение и помисли по този въпрос.

Да се више ясно, точно и определено как ще става приемането на законопроектите. Вие сами знаете, дами и господа, ние отначалото приемахме по принцип законопроектите, след това член по член и накрая общо целия законопроект. След това беше казано, че не е необходимо да се приеме като цяло законопроектът. В други конституции това е отбелязано и аз смятам, че е правилно този ред да бъде фиксиран и в нашия проект за конституция.

Член 26, ал. 2, аз не съм съгласен да остане така, както е дадено в проекта за конституция. Казано е, че в Република България имат право на убежище за развита политическа дейност и т.п. - да не цитирам точно пълния текст. Аз държа да се пише "демократическа политическа дейност", защото не за каква да е политическа дейност в нашата страна трябва да се дава убежище. Може да е недемократична политическа дейност и ние не бива да отваряме и да даваме политическо убежище в нашата страна. Предлагам нека и тук Комисията за изработване на проект за конституция на България да помисли.

Член 27, дами и господа, според мен трябва да звучи със следния текст: "Смъртното наказание в Република България в мирно и военно време не се допуска". И в мирно, и във военно време.

Член 31, ал. 1 - да се добави, освен "достоинство и добро име", че гражданинът има право и на защита на неговото имущество. Какво е един гражданин, ако се защитава само неговото добро име и само неговата добра част, а не се защитава срещу посегателство неговото имущество? Затова аз държа да се вмъкне и думата "имущество".

В чл. 49 от "частна благотворителна дейност" да отпадне думата "частна" и текстът да звучи: "Благотворителността от физически и юридически лица се насърчава". Смятам, че това е правилно.

Член 44, ал. 2, където се третираат раниите права и задължения на съпрузите, смятам, че текстът в този си вид не е пълен и трябва да звучи така: "Съпрузите имат равни права и равни задължения." Втората дума "равни" е изпусната. Тя трябва да бъде задължително там.

Член 46, ал. 2, дами и господа, смятам, че трябва да третира и въпросите на гражданската отбрана. В предложения проект за нашата конституция не се третира този въпрос. Но смятам, че всички ще се съгласите, че системата на Гражданската отбрана - вие добре знаете в редица други страни - Швейцария и, да не изброявам, как е развита много добре там системата на гражданската отбрана. Затова според мен трябва да бъде записан такъв текст или към чл. 61, ал. 2, или отделен член, че "гражданската отбрана се организира и определя с органичен закон".

В чл. 65 предлагам да се направят следните промени. За народен представител в сегашния проект е дадено, че може да бъде всяко лице, навършило 21 години - става въпрос за възрастовата граница, а не за другите условия. Аз предлагам тази възрастова граница да бъде не 21 години, а да бъде 28 години. Вие добре знаете, че тази граница в Съединените американски щати е 30 години, в Гърция - 25 години и т.н. Аз лично смятам, че народният представител трябва да има определена възраст - нека ме извинят младежите, но смятам, че 28 години е също младежка възраст и тази граница да бъде минимална.

Освен това предлагам едно много тежко предложение, което смятам, че повечето от вас няма да го приемат, но аз като народен представител съм длъжен да изкажа точно своето мнение. Аз изисквам кандидатите за депутати да бъдат жители на съответния изборителен район или съседен до него. Това условие според мен е тежко, но трябва да намери под някаква форма отражение, защото се получава така, че в нашата страна се избират - не искам да обидя никого - депутати, които не са стъгивали в съответния изборителен район, от който са избрани. Нека поне се намери някаква форма, да се запише две трети, една трета или половината от депутатите да се избират задължително и да живеят в съответния район, от който те са избрани. Защото само тогава могат да отразяват действително възжеланията, желанията и стремежите на избирателите си. Нека тук да се помисли.

Член 89 - не бива на Министерския съвет да се дава правото да издава закони, да се употребява. Аз съм категорично против.

Член 157 - за герба. Аз съм за некоронован лъв. Лъвът трябва да бъде свободен, а не да го заключим с корона. Да бъде свободен и естествен.

Член 156 - държа да се добави един нов текст или в него, или след него, със следното съдържание. Особено държа на този текст, дами и господа, и смятам, че всички вие без изключение, които сте в залата, ще се съгласите с него. Текстът е следният: "Щетите, причинени от съдебна грешка, както и щетите, които са резултат от неправилното действие на съдебната администрация, дават право на обезщетение за сметка на държавата, съгласно закона". Такива текс-

тове или подобни на тях има записани в много други конституции. Ние не сме застраховани от съдебни грешки, въпреки това разделение на властите и аз държа един такъв текст уважаемата Комисия за изработване на проект за конституция на България да помисли и да намери отражение той в проекта.

И накрая в Преходните и заключителните разпоредби да се добави между параграф 6 и параграф 7 един нов параграф със следния текст: "Нищо в тази конституция не може да бъде тълкувано в ущърб на каквито и да било интереси на Република България и на който и да било неин гражданин".

Дами и господа, аз считам, че този текст трябва да намери обезателно отражение в Конституцията, тъй като той синтезира цялата същност на нашата нова и действително демократична напредничава конституция.

Аз ще гласувам на първо четене с тези поправки и други, които направиха моите уважаеми колеги от всички страни на залата, и може да се приеме на първо четене така предложеният ни законопроект.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата господин Мехмед Бейтула.

МЕХМЕД БЕЙТУЛА: Уважаеми господин председателствувач, уважаеми дами и господа народни представители! Удовлетворен съм от факта, че най-после Великото Народно събрание пристъпи към своята основна работа - обсъждането на проект за нова конституция на Република България. Погледите както на българския народ, така и на световната общественост са приковани към това, каква конституция ще изработи и приеме най-висшият законодателен орган на България. Очакванията са тя да бъде модерна и най-демократична. Всички политически партии, коалиции и движения в своята предизборна борба провъзгласиха една голяма цел като спасителен път за многострадалната ни родина. България не само по географско разположение, но и по организация на обществения си живот и държавна уредба трябва да заеме своето достойно място сред цивилизованите народи в Европа. Великото Народно събрание трябва и е длъжно да стои на висота на достойнството на народа си и да изпълни историческата си мисия, като осигури на България една модерна и демократична конституция, която ще бъде неин паспорт за влизане в Европа. Друг начин аз не виждам, освен ако влезем там нелегално или полулегално, като демагогствуваме и заблуждаваме, което е неетично и недостойно за народа ни, веднъж опетнен и опозорен от своите бивши samozабравили се комунистически управници тоталитаристи. Ние можем и трябва да бъдем в Европа и като народ, и като държава с открито и чисто лице и сърце, ако искаме да бъдем достойни за уважение сред останалите народи. Нашият народ, който има

доказани добродетели, заслужава това уважение. И ние като народни представители трябва дълбоко да осъзнаем нашата историческа отговорност.

Според мен нашата Конституция трябва да представлява основополагащата законова база на обществото, която да включва положителното от досегашния ни опит и традиции, но същевременно в не по-малка степен в нея трябва да се използва и опитът на цивилизованите демократични европейски народи. Така че основният закон на републиката ни действително да играе особено важна роля в кардиналното обновление на организацията и управлението на обществото и държавата, в резултат на което да се създаде едно истинско демократично общество и правова държава. В този смисъл новата ни конституция да бъде една програма на народа ни, обърнат не към миналото, а към бъдещето, в която всеки български гражданин ясно и точно да вижда конституцията на модерното гражданско общество, в което законът да стои над всичко.

Като изразявам до известна степен своята положителна оценка за работата на Комисията по изработване на Конституцията, не мога да не отбележа и недоволствието и несъгласието си, че в проект са намерили място и такива членове и алинеи, които ограничават правата и свободите на личността, поставят определена част от народа ни в дискриминационно положение на езиково и религиозна основа; че не е използван в достатъчна степен богатият опит на онези европейски страни, които са достигнали високо равнище на демократичност, справедливост, хуманизъм в организацията и управлението на обществото и държавата. Страни като Австралия, Швейцария, Финландия, Белгия и други, които независимо от тяхната републиканска или монархическа форма на държавно управление, сходни или близки както по територия, така и по етнически състав с нашата страна, но с тази разлика, че те се намират несравнимо по-напред от нас както в икономическото си и културното си развитие, така и в осигуряването и гарантирането на правата и свободите на гражданите и на етническите същности. В това отношение проектът отстъпва и на комунистическата живковиска конституция от 1971 г. Имам предвид чл. 3, който гласи: "Официалният език в републиката е българският. Неговото използване в държавните учреждения и публичните отношения е задължително."

Никой не се противопоставя на официалността на българския език. Но недоумявам за неговото задължително използване в публичните отношения. Това означава, че малцинствата трябва да говорят своя език само в семейно-битова среда, както се изразяват някои представители на различни политически сили. При това положение те не могат да имат свои театрални представления, свое радио-телевизионно време, не могат да пеят свободно своите песни и т.п. Ако остане този член с тази формулировка, това значи да се узакони насилст-

вената асимилация на малцинствата в България. И аз ви питам, уважаеми господа и господа народни представители, как ще се приложи този член, ако остане в конституцията? Може би с насилие и терор в условията на т. нар. демокрация? За всеки нормален човек е пределно ясно, че насилието върху личността и демокрацията са неща несъвместими. Даже и по време на т. нар. възродителен процес, по време на тоталитарния комунистически режим на Живков властта не беше в състояние чрез насилие и терор да затвори устата на малцинствата да използват своя майчин език на публични места, та сега ли ще стане това! Това е болна амбиция и остатъци от тоталитаризма, които не могат да се разделят с нещо, което е античовечно, противоречащо на свободата и достойнството на човешката личност, осъдено от нашата и световната демократична общественост.

Член 3 в тази си формулировка противоречи на чл. 4, ал. 2, чл. 5, на чл. 6 и т.н., да не ги изреждам. Това не е в унисон както с международните документи, които е подписала нашата страна и поела задължението да ги спазва, така и с духа на балканската среща в Тирана, където българската страна изразява задоволството си от формулировката, която постановява, че малцинствата са фундаментален фактор на доверието, добросъседството и демократичните процеси и че те трябва да получат равни с това на мнозинството политически, етнически, културни и религиозни права.

Някои оспорват наличието на малцинство в България, като затварят очите си пред истината. А истината е една и трябва да се приеме такава, каквато е: българският народ се състои от една нация и тя е българска и етнически малцинства, в т.ч. и турското малцинство. Тук в България, в парламента бяха представители на Съвета на Европа. Много малко депутати се отзоваха на срещите с тях. А те казаха много полезни неща за това как са решени проблемите с малцинствата при тях. Във Финландия например съществува шведско малцинство, което представлява само 6 на сто от цялото население на страната. Но в тази страна финският и шведският език са официални, макар че Финландия е била пет века под шведско владичество. И не бива да злоупотребяваме с османското владичество, с миналото, за да ограничаваме правата на турското малцинство в България. В Белгия 600-хилядното немско малцинство е най-защитеното население - не само официално ползува и развива своя език и култура, но има свой парламент и правителство. Да не говорим за Швейцария и други цивилизовани страни, защото тези два примера са достатъчно показателни.

Как ще изглежда България по отношение правата и свободите на човека на фона на Европа, ако се запази формулировката на чл. 3 от проекта? Ето защо поддържам формулировката на този член, далена от народната представи-

телка Димитрина Петрова и народните представители Юлий Бахнев и господин Атанасов.

Напълно подкрепям предложението на народния представител господин Иванов, който предложи чл. 1, където се казва "България е парламентарна република", необходимо е да се прибави думата "демократична".

В чл. 6 предлагам да има нова ал. 3. На всички ни е известно близкото минало с т. нар. възродителен процес и насилственото побългаряване на малцинствата в България. Във връзка с това предлагам следното: "Всеки български гражданин свободно да определя своята национална идентичност. Насилствената асимилация е недопустима и се наказва от закона".

В чл. 13, ал. 3 е записано: "Източноправославното вероизповедание е традиционна религия в Република България." В Конституцията този текст само констатира един факт. Ако се изхожда от този факт и ислямската религия е традиционна религия в България за известна част от населението.

Във връзка с това предлагам този текст да отпадне и на негово място да бъде записано: "Всички вероизповедания са равнопоставени и еднакво свободни в Република България."

Поддържам в чл. 27, ал. 2 първия вариант, а именно: "Смъртното наказание не се допуска."

В чл. 35, ал. 2 е записано: "Гражданите от небългарски произход освен задължителното изучаване на българския език имат право да изучават и ползват и своя език." Това е формулировка, която е взета от Конституцията от 1971 г. Предлагам да се възстанови текстът от Конституцията от 1947 г., за която са гласували освен народните представители от комунистическата партия и представителите от други политически партии. В чл. 79 на тази Конституция е записано: "Националните малцинства имат право да изучават своя език и да развиват самобитната си национална култура, като изучаването на българския език е задължително."

В чл. 87, ал. 1 е записано: "Право на законодателна инициатива има всеки народен представител и Министерският съвет." Предлагам да се прибави "и президентът", като не съм съгласен със следващите членове, в които е записано, че президентът има право да връща приетите от Народното събрание закони за повторно разглеждане.

В чл. 89 е предвидено да се делегират права на Министерския съвет да издава постановления със силата на закони. Смятам, че изпълнителната власт не трябва да има право да издава законови актове. Във връзка с това предлагам този член да отпадне.

Имам предложение във връзка с Народното събрание. Предлагам парламентът на Република България да се състои от две камари - долна камара, която да има 150 народни представители, избрани по мажоритарната система от политическите партии и движения и горна камара - от 50 души с представителство на етническите общности в републиката, избрани по пропорционалната система. В горната камара нито една етническа общност да няма мнозинство.

Относно това предлагам бившите президенти по право да бъдат членове на горната камара в продължение на един мандат. Такъв парламент ще бъде израз на демократичност, справедливост и равнопоставеност на всички етнически общности в Републиката. Всички граждани на страната ще имат съзнанието, че са равни и достойни чедра на своята родина.

В парламента и извън парламента се чуват гласове за връщане на страната към монархия. Уважавам убежденията на всеки човек, но монархическият институт е изживял времето си и ние не можем и няма защо да се връщаме към него. Смятам, че деформацията и престъпленията в обществото ни, които се извършиха от тоталитарно-комунистическото управление, не могат да бъдат основание за връщане към монархия, защото не липсата на монархия, а липсата на плурализъм в обществено-политическия живот, липсата на демокрация доведе България до това тежко положение.

Нека да оставим всичко опова, което е нечовешко, недостойно и престъпно от миналото за него да нише историята като наука за поколенията, за да не се повтори, а да се занежи всичко хубаво. Да вземем от миналото си и от другите народи човешкото, демократичното, достойното за човека и да направим една Конституция, на базата, на която да се приемат справедливи закони, в центъра на които да бъде не държавата, не властта, не отделната класа, не отделната национална или етническа общност, а преди всичко човекът, независимо от неговата национална принадлежност. Само така всеки ще се чувства равнопоставен и достоен гражданин на Република България.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата господин Георги Игнатов.

ГЕОРГИ ИГНАТОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми госпожи и господа народни представители! Вече трети ден разглеждаме проекта за нова конституция. Едни смятат, че текстът е идеален и задоволява всички изисквания. Това са хората от управляващата партия. Други предполагат, че съществуват някакви неточности по конституционния проект, но първо Конституцията трябва да се приеме, пък после по някакъв начин ще го оправяме. Това са хората от опозицията.

За съжаление в проекта наред с някои безспорно добри решения се съдържат и редица принципи на недостатъци. Някои текстове могат да се тълкуват двуяко, на други места се използват термини с неясно съдържание, а много членове направо са неизползуваеми законодателно, защото просто са политически лозунги.

Още в първото изречение на преамбюла депутатите провъзгласяват волята си да създадат "демократична, правова и социална държава, основана на народовластието". Да оставим на страна въпроса, че "демократия" и "народовластие" е едно и също.

Да видим какво се разбира под термина "социална". В света има демократични и недемократични държави. Това се знае. В света има правови и неправови държави. Това също се знае. Но ако има някъде социална държава, може ли да съществува и несоциална държава? Всички държави в света са социални. Очевидно предложенният термин не е ясен.

Естествено, че авторите на проекта за конституция в термина "социална държава" не са искали да кажат в превода "обществена държава", а са имали нещо друго предвид. Но как този неясен по смисъл термин може да се използва в законодателството? Може би авторите са искали този термин да означава "социалдемократична държава". Ние знаем точно какво е социалдемократия. В света обаче никъде няма социалдемократични държави, както се предлага в нашия текст. В света има държави със социалдемократични правителства. Някои от тези развити и проспериращи държави са републики, други от тях - монархии, но само правителствата им са социалдемократически, а не както е в нашия текст. В това се крие и великата сила на социалната демокрация, и успехът на тези народи. Социалдемократичните правителства с избори идват на власт, с избори излизат от власт и с избори отново идват на власт. Но няма държава, в конституцията на която да пише, че може да е само социалдемократическа.

Какво ще бъде, например, ако лейбъристкото мнозинство в парламента на Англия реши да запише: "Великобритания е лейбъристка монархия"? Това, че в някои конституции на латински говорещите народи се среща думата "социална", нищо не значи. Това не е довод. Ние не знаем какво разбират тези народи под тоя термин. Ако под името "социална държава" се разбира "справедлива държава", да пишем "справедлива" тогава. Тогава ще е ясно.

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: Недей да бъркаш "справедлива" със "социална". Това са две различни неща.

ГЕОРГИ ИГНАТОВ: Нека вместо неопределената дума "социална", защото ние не знаем какъв смисъл влагате в нея, да запишем "справедлива". Тога-

ва изречението ще звучи така: "Провъзгласяваме волята си да създадем демократична, правова и справедлива държава, основана върху разбирателството и съгласието на народа." Всеки българин знае какъв е смисълът на думата "справедливост" и всичко в текста е ясно. Но иначе в един преясен термин, в който социалдемократите казват, че разбират социалдемократична държава, социалистите казват, че разбират социалистическа държава, нищо не значи. (*Шум в залата, реплики: "Къде го пише това?", "Никъде не го пише!", "Къде пише "социалдемократическа държава"?*)

Аз мисля, че бях много ясен. Не сте ме слушали добре.

Безпокойството предизвиква съдържанието на чл. 10: "Въоръжените сили гарантират суверенитета и независимостта на страната." Как може именно въоръжените сили да гарантират! Тези сили не са изборни, първо. Независимостта на страната могат да гарантират само органи, които са избрани от народа чрез свободни избори. Това са органи, на които Въоръжените сили са подчинени. Това са Народно събрание, президентът, Министерският съвет. Според предлаганата редакция въоръжените сили би трябвало да могат да обявяват военно положение или война, щом сметнат, че независимостта на страната е застрашена. Това е невъзможно. Този член би трябвало да звучи така: "Въоръжените сили служат за защита суверенитета, независимостта и териториалната цялост на страната." "Служат", а не гарантират"! Българският народ никога не е казал "работи като войник" или "работи като офицер". Нашият народ казва "служи", "служи като войник", "служи като офицер". Защото трудът на офицера и на войника е служба на нацията. Това не е само професия, а е чест и гордост. Затова така глупаво прозвучаха и нашите спорове дали войската да има национален празник на Гергьовден или професионален, сиреч производствен празник на не знам си кой юни. България има два национални празника - на учениците и учителите на 24 май и на войниците и офицерите на Гергьовден. За съжаление това го прескочихме.

Много членове и алинеи по-нататък са просто само лозунги. Например чл. 16, ал. 1: "Държавата закриля труда като източник на лично и обществено благополучие." Това е един лозунг! Ще може ли един безработен да съди държавата по чл. 16, ал. 1? Аз например, ако съм безработен, тъй като в Конституцията по-напред се казва, че е пряко действащ закон, би трябвало да осъдя държавата да ме зашита по чл. 16, ал. 1. Но това е нищо. Още по-опасна е ал. 2 на чл. 16. Вижте какво гласи: "Дълг на всеки гражданин е по свой избор и възможност да съдейства за материалния и духовен напредък на обществото." Дълг му било! Ами ако има някой, който не изпълни дълга си и не ще да доп-

рипася за материалния и духовен напредък на обществото? Тогава какво ще го правим? Очевидно трябва да го санкционираме по конституцията. Как?

Пред ресторант "България" има просяци, които очевидно нищо не допринасят за материалния напредък на обществото и по чл. 16 трябва да го санкционираме. Нали точно по този член в старата Конституция се позволи да се създадат постановления за разкриване на трудововъзпитателни лагери за превъзпитаване на лица, неизвършващи общественополезен труд? Този член откри пътя към Ловеч, Белене, Скравена. Вън има едно момче, което свири на китара и пее кътри песнички. Той е направо пътник за Скравена, ако този член мисе.

По същия начин звучи и чл. 19, ал. 4: "Държавата насърчава и кооперирането на гражданите." Как ще го насърчава? Нали всички видове собственост са равноправни?! Нали държавата, за да насърчи някого, трябва да вземе от някого?! Да се образува или не кооперация е проблем не на държавата, а на гражданите. Какво значи "насърчава"? Един наш колега от Великото Народно събрание за съжаление тук не го виждам, се хвалеше, че на 9 септември вкарал 9 села в ТКЗС за два дена, нещо като рекорд на Гинес. Знаете как човек се разделя със собствеността си. Като знаем партиите как трудно се разделят от собствеността си, какво да говорим за отделната личност!

Сега, ако този наш колега го извикаме на трибуната и го попитаме: "Как ставаше това тогава, биехте ли селяните?", ще каже: "Не е вярно, не ги биехме, ние само ги насърчавахме." Абсолютно както в селския анекдот - когато Вуте и Пена излизат от околийския комитет и ги питат: "-Какво правеха там?"

" - Насърчаваха ни да влезем в ТКЗС."

" - Ами Вуте защо куца?"

" - Защото го насърчиха повече." Точно това следва да стане от този член.

През всичките членове на проекта минава една основна мисъл - че държавата е като някакво живо същество, което стои над поданиците си, и тази държава непрекъснато раздава, позволява, забранява, насърчава. От текст в текст това се повтаря. Загубен е духът на нашата възрожденска представа за държавата, където тя е доброволно общество на свободни граждани. В проекта за Конституция държавата е намесена в цялата човешка дейност - като се започне от даването на концесии и кооперирането, та се стигне до насърчаване на спестяванията (чл. 51) и туризма (чл. 52). През всичкото време ти се набива мисълта, че някой ти дава. Затвърждава се мисълта, че старият държавен механизъм действа. При този механизъм ние бяхме свикнали да казваме "Дават ни заплати, дават ни премии, дават ни пенсии, дават ориз, дават захар" -

както при феодализма. В цял свят хората си заработват заплатите, пенсиите, пък си купуват захар, ориз. На нас ни ги дават!

Един пример по този въпрос, чл. 36, ал. 6: "Държавата осигурява социално лицата, останали без работа." Държавата ги осигурявала? Нали същите тези лица, докато са работили, са получавали по-малка заплата, защото тази осигуровка им е била удържана! Осигуровката не се дава от държавата, а от осигурителните фондове, госнода! И държавата не само не може да раздава тези средства, но не може и да ги има даже по време на война. След като цял живот си работил и си плащал осигуровка за пенсия, държавата взима твоите пари и ти дава пенсия. Защо? За да знаеш, че който ти дава, може и да не ти даде, да те накара да целуваш ръка, да се създаде впечатлението, че не държавата служи на гражданите, а обратното - гражданите служат на държавата. Не е работа на държавата да осигурява гражданите си. Това е работа на социално-осигурителния фонд.

Като лозунги звучат и обещанията, че държавата подкрепя науката, културата и изкуствата. Ами, разбира се, че трябва грижа за науката, културата и изкуствата! Но подкрепата досега се изразяваше чрез създаване на бюрократични институти - различни комитети по наука, по култура, по изкуство, в които началници-комити харчеха народните пари за командировка в чужбина. Нали преди няколко месеца гледахме по нашата телевизия как държавни научни работници, с държавни пари, в държавни лаборатории напяха водата, запушваха озонните дупки, играеха си с разни биополета, лекуваха без операция от херния, от рак, вадеха камъни от бъбреци с магни и какво ли не още. И всичко това става под грижите на държавни органи с държавни пари.

Уважаеми колеги, в този си вид в предложената от комисията конституция държавата се представя като майка, която храни, облича и се грижи за физическото и духовното здраве на своите вдетински поданици. Очевидно е необходимо да се въведат принципни промени във всички глави, като се започне от "Основните начала" и се стигне до "Местното самоуправление". Такава работа обаче може да се извърши само ако в Народното събрание заедно с мнозинството работи и съгруднички една активна опозиция. В момента по-голяма част от специалистите по конституционни въпроси на опозицията не посещават парламента. Същото се отнася за по-голямата част от народните представители на управляващата Българска социалистическа партия. Ако вземем сега и се преброим в момента, ще видите, че сме 60 или 70 души, а приемаме един жизненоважен за нашия народ закон.

Моите избиратели от Асеновград и лично аз смятаме, че докато не се създадат в парламента условия за нормална работа, няма да може да се приеме

Конституция такава, каквато заслужава нашият народ. Ето защо аз се присъединявам към декларацията на колегите от Съюза на демократичните сили, напуснали парламента, и няма да присъствувам повече на заседанията. *(Реакция в залата: "Е-Е-Е!", шум в залата.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата за реплика госпожа Елена Поптодорова.

ЕЛЕНА ПОПТОДОРОВА: Репликата ми към господин Игнатов започва най-напред с една аритметична корекция. Добре е да преброи първо присъстващите депутати в залата, а след това да обяснява на националната аудитория колко са вътре. Може да каже само, че те ще бъдат с един по-малко, имайки предвид себе си.

Аз не по този повод правя репликата към вас, господин Игнатов! Аз само съжалявам, че не сте имал достатъчното внимание да изслушате изказването ми пак по същия въпрос, по Конституцията в първия ден на дебатите, когато аз подробно говорих за това, какво представлява социалната държава, без претенции за авторство, като изрично подчертах, че всичко онова, което споделям с вас и със слушателите ни, са изследвания, правени от западни конституционалисти. Аз държа в себе си това изследване, което носи годината 1990, и там е разказано много подробно какво представлява либерална държава, правова държава, социална държава. Аз допускам, че вие не ползвате чужди езици и може би затова вашите разсъждения се базират само и единствено на някакви собствени емоционални представи за това какво трябва да представлява една Конституция. Вероятно носите и някакви носталгични отгънци относно това какво е било до вчера, нещо, което всички искаме да отхвърлим и да не съществува в новата ни конституция. Но в такъв случай човек говори с по-малко претенция и аз бих помолила да ревизирате вашата представа за това какъв вид държава е социалната и да не я отхвърляте, без да познавате същността на тази държава в тъкности.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Думата за реплика има депутатът Георги Николов.

ГЕОРГИ НИКОЛОВ (48. Свищовски едномандатен избиращ район): Уважаемо председателство, уважаеми колеги! Ще се въздържа от по-обстойна оценка по изказването на колегата Георги Игнатов. Мисля, че не биваше по този начин да приключва своето участие в парламента. Но искам тук да обърна внимание на нещо, за което очевидно ще трябва да направим справка. По повод на този чл. 46, ал. 6. Хората, които получават пенсии, държавата не е вземала от тяхната работна заплата, тъй като трябва добре да се познава механизъмът. Това са начисления върху себестойността върху работната заплата, които

формират фонд ДОО. Така че на този етап, когато са се формирали фондовете, това не са пряко отчисления от самота работна заплата на работниците. Това са фондове, формирани чрез включване на себестойността на предприятието и съответно целево образуване, поради което смятам, че такава квалификация е неправилна.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: За трета реплика има думата господин Никола Гочев.

НИКОЛА ГОЧЕВ: В изказването на преждеговорившия беше подлюжена на остра критика държавата и нейните функции. Аз не знам какво точно познава в теоретичен план и в исторически говорившият, но ако той не познава Енгелс, Маркс, предполагам, че познава политолозите от по-старите години и съвременните западни политолози.

ИВАН ГИЧЕВ (от място): А бе не ни трябва тия...

НИКОЛА ГОЧЕВ: Така или иначе аз оставам с впечатлението, че преждеговорившият е на позициите или на анархизма, или на комунистите, които също говореха, че държавата не трябва да има никакви функции.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Трифон Георгиев има думата.

ТРИФОН ГЕОРГИЕВ: Господин председател, уважаеми народни представители! Когато обсъждаме проекта за нова Конституция, е необходимо да погледнем назад в нашата история, да се опитаме да извлечем поуки и да ги използваме. От началото на българската държава, от 861 г. до днес - 1991 г., са изминали 1130 години. През тях България е била независима държава 617 години, а под чуждо владичество 693 години. От 617 години независимост 337 се падат на Първото българско царство, 215 на Второто и 66 години на Третото българско царство. До 1944 г., до влизането в страната ни от 1941 до 1944 г. на хитлеристките, а след това и на съветските войски, нашият народ е изтърпял 163 години византийско робство, 482 години турско, 3 години хитлеристки режим и 45 години тоталитарен режим.

Сегашното Седмо Велико Народно събрание е избрано да създаде Конституция на една нова демократична България, която формално съществува от 10 ноември 1989 г. Всяко освобождение се съпровожда от борби и разрушения. Обаче, ако пачело на държавата застанат умни държавници, тя се възстановява бързо. Например след Освобождението ни от турско робство ние за няколко десетилетия сме се изравнили и даже надминали някои наши съседи, които имаха своя свободна държава преди нас. Двете победени страни от Втората световна война Германия и Япония за по-малко от 30 години можаха да се възстановят и по икономическа моца да се изравнят и да надминат победителите

си - Съединените американски щати и Съветския съюз. Те постигнаха този успех не с политическа бъркотия, а чрез много бързо уреждане на сметките си с виновниците, чрез въвеждане на строг ред и главно чрез труд, като осигуриха пълна свобода на частната инициатива, науката, образованието, търговията и конкуренцията при най-строга законност.

Днес положението в България е подобно и даже по-лошо от това преди 100 години. Имаме много партии, много весници, остри противоречия, несъгласия, престъпност, икономическа и морална криза и голяма емиграция. Преди 100 години в България не е имало демографска криза и емиграция, а е имало глад за земя и за просвета и нужда от пенямеца на чужди сили във вътрешните ни работи. От тогавашното историческо време смелият държавник Стефан Стамболов е направил пет добрини на българския народ.

Първо, той не е позволил България да стане чужда губерния, като запазва самостоятелността на армията и икономиката на страната.

Второ, въвел е задължително първоначално образование.

Трето, започнал е построяването на училище във всяко село. Оттогава най-голямата сграда в българското село е училището. А в Западна Европа е църквата.

Четвърто, направил българския учител фигура номер едно в обществения живот чрез по-голяма заплата от кмета, бирника и стражаря, което е привлякло най-образованите навремето хора в научното и образователното дело.

И пето, ускорил е построяването на Софийския университет.

Тези мерки са дали отлични плодове.

Сега ще кажа накратко моите виждания по глава първа "Основни положения" в проекта за Конституция. Според мен в основата на конституцията на българската държава трябва да се открояват ролята и значението на три личности, които ще изведат нацията от сегашната разруха. Тези личности са българската майка, българският учител и учен и българският земеделски производител.

Първо, текстът на чл. 14: "Семейството, майчиството и детството са под закрила на държавата" не изразява ново отношение към майката и децата, каквото бихме желали. Предлагам и настоявам за друг текст: "Държавата закриля и поощрява семейството и майката да отглеждат здрави деца и да ги възпитават на труд". Този текст означава, че не става дума само за насърчаване на раждаемостта, но за нещо съвсем друго, каквото направи генерал Шарл де Гол след Втората световна война, което изведе Франция от най-острата демографска криза. Става дума за новото място на майката в обществото, за нова роля в семейството и в първите седем години от живота на подрастващите. На ро-

лята ѝ на жрица и богиня на българския дом, на възпитателка на децата си на труд, на ред, на народолюбие. Защото, за да се създаде ново, по-добро общество, трябва най-напред да се създават нови, по-качествени хора. А тези хора се създават най-напред в семейството, те се отглеждат, те се възпитават от майка. И обществото въз основа на Конституцията, която сега обсъждаме, трябва да създаде закони и материални условия българската майка да изпълнява не на първо място обществени и производствени задължения, както сега, а на първо място да бъдат нейните свети, майчински задължения, за изпълнението на които новата конституция да ѝ гарантира материална и морална признателност.

Второ, в чл. 20 да се добави нова алинея 3. "Държавата закриля и поощрява земеделския труд, за да осигурява достатъчно и качествена храна за населението на страната."

Този нов текст означава създаване на нови по идеи паралели за аграрната реформа след приемане на Закона за собствеността и ползуването на земи: кредити с ниска лихва, гарантирани цени с ниска лихва за земеделските произведения, достатъчно земеделски машини на достъпни цени, социално осигуряване на земеделския труд, развитие и подобряване на земеделското образование, държавна политика за развитие на селските общини, на различните кооперации и т.н., както и най-бързо възстановяване правото на собственост върху земята и частното земеделие. Ако се следва такава земеделска политика, държавата ще се занимава не толкова с бедността, а с излизанка на земеделски произведения, както е в Западна Европа и в Америка.

Трето, чл. 22, който гласи "Държавата осигурява условия за свободно развитие на науката, културата, изкуството и ги подпомага. Тя се грижи за опазване на паметниците на културата", е по-скоро пожелание, а не задължение към тези институции. Предлагам да се измени така: "Чл. 22, ал. 1. Държавата закриля учителя и учения, насърчава даровитите деца и подпомага свободното развитие на образованието, науката, културата и изкуството.

Ал. 2. Държавата се грижи за опазването на паметниците на културата, историческите места и природните забележителности."

Уважаеми народни представители, нашата държава се намира в началото на една нова историческа епоха. Тоталитарният 45-годишен режим я отслаби и задържа нейното развитие. Тя наистина е в опасност. Само честното обединяване и сътрудничество на всички български граждани може да я изведе от тази опасност. Аз вярвам, че новата конституция ще допринесе за постигането на тази цел.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата господин Крум Хорозов.

КРУМ ХОРОЗОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми дами и господа народни представители! Много неща се казаха за предложената проектоконституция. Едни я похвалиха, други не я харесаха, а трети казаха, че ще приемем добра конституция.

В едно от заседанията на Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство се постави задача да подготвим текст за проектоконституция относно земята. По този повод предложих следната формулировка: "Частната собственост върху земята е свещена и неприкосновена."

Професор Гапев възрази против този текст, като каза: "Какъв смисъл има да сътворяваме нови текстове, след като такива има в досегашната Конституция? Тя е съвременна и отговаря на изискванията." И зачете текста.

Тогава запитах: "Как е възможно един и същ текст до вчера негарантиращ собствеността на стопаните, а от днес да я гарантира?" Няма ли да изпаднем в същия абсурд - днес да приемем отлична в литературно отношение конституция и никога тя да не се приложи на дело, както става със Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи?

В член 10 на този закон се казва, че се възстановява правото на собственост на всички земеделски стопани. А в член 30 се казва, че собственикът на земя, дадена в кооперативното стопанство, получава право на рента.

Същият закон, след като е влязъл в сила на 5 март 1991 г. и след като собственикът има законен документ за собствеността на земята си, това не е ли достатъчно той да се възползва от своята земя? Тя реално съществува в землището. Той знае, че в момента земята, която му се дава, ще я ползува временно, докато премине дългата процедура до получаването в реални граници истинската му земя. Защо са необходими министерски разпореждания, допълнителни разпореждания по правилници за 10, 15, 20 декара, когато същият този човек е собственик на земята си? А и председателят на кооперативното стопанство казва: "Не, не давам и сантим земя."

ГЛАС ОТ БЛОКА НА БСП: По конституцията!

КРУМ ХОРОЗОВ: Аз питам вас, господа народни представители, членове на Великото Народно събрание: какъв е смисълът да пишем конституция, да създаваме закони, след като те не се зачитат и нямат никаква стойност?

ГЛАС ОТ БЛОКА НА БСП: Не е влязъл в сила!

КРУМ ХОРОЗОВ: Приемливо ли е законът, който отново е овластил със земя ограбените стопанни, и то в момент, в който същият този стопанин е уволнен от работа, безработен е и иска да се върне към земята си, председателят

на кооперативното стопанство да не го допуска до нея? В същото време същият председател раздава неговата земя другиму на акорд. Това закон ли е? Това работа ли е? Същият този председател казва: "Рента ли? Каква рента, не е упоменато в закона от коя дата да се дава."

Когато обсъждахме същия закон в Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство, юристите казаха: "Това, което не е казано в закона, е позволено." А сега, когато дойде време да бъде приложен законът, те казват: "Щом не е писано в закона, не е позволено" - точно обратното.

Аз питам: така ли ще бъде и с конституцията? Ще си играем ли с правата и чувствата на обикновените хора? Ще злоупотребяваме ли с живота им? Ние можем да патруфим новата конституция с най-красиви думи, може в нея да пишем за благоденствие, за щастие, за пълна защита на правата на хората, а те на практика да не получат нищо.

Искам да обърна вниманието на уважаемите народни представители на следното. Два дни бях в района на гр. Добрич. Преди мен от там са минали госпожа Ананиева и госпожа Бокова. Пред слушатели са се похвалили, че "ние от БСП сме се разбрали с БЗНС "Никола Петков" и БСДП да изработим конституция на България. Тази наша инициатива ни осигурява победа до 53 на сто в предстоящите избори."

ГЛАСОВЕ ОТ БЛОКА НА БСП: Е, е, е! Чак пък толкова.

КРУМ ХОРОЗОВ: Едно такова поведение пред нашето гражданство е недопустимо! Целта е да се разедини СДС, да се zlepоставя и подрони авторитетът на БЗНС "Никола Петков" и БСДП и да се издигне авторитетът на БСП.

Искам да заявя от тази трибуна, да знае нашият народ, че БЗНС "Никола Петков" никога не е преговарял с БСП и никога няма да преговаря с 45-годишните си физически и морални екзекутори.

Ние останахме в Народното събрание поради нашия дълг към българското село и българския народ, да изработим основния закон - конституцията, в която всеки гражданин да намери своето място. Тази конституция трябва да осигури демократично развитие на нашето общество.

Ние, членовете на БЗНС "Никола Петков" като борци против дявата диктатура, сме дали над 30 000 жертви, а след 9 септември срещу комунистическата тирания дадохме над 10 000 убити и близо един милион по лагери и затвори, което ни задължава да се борим за приемането на демократична конституция, осигуряваща мирното развитие на нашето общество. Ето, това ни задържа във Великото Народно събрание днес.

Твърдо сме решени да се борим за възраждането на демокрацията в България с бюлетина, а не с оръжие.

Сега ще се سرا на някои от членовете на новия проект за конституция.

Ние предлагаме чл. 17, ал.2 да се запише така: "Собствеността е частна, общинска и държавна."

В чл. 18, ал. 1 да отпадне думата "горите", тъй като горите са били частни, общински и държавни. Великото Народно събрание трябва да приеме закон за възстановяването на частните и общинските гори.

Член 19, ал. 1 да придобие следния вид: "Икономиката на Република България се основава на частната собственост, на частната инициатива и на пазарните отношения."

Алинея 4 да отпадне. Насърчаването на кооперациите от държавата досега ни показаха в какво състояние са кооперативното дело и чисто частната инициатива на самите стопани.

В чл. 23, ал. 1 да отпадне изразът "както и да съдействува за установяването на справедлив международен ред". Тук се каза, че България ще трябва да играе значителна роля за създаване на международен ред. Ние такъв ред се мъчихме да създаваме много години, като участвувахме на всички места, където гореше огън. И най-накрая стигнахме до това трагично състояние - с големи задължения към нашия народ.

Член 30, ал. 5 да придобие следния вид: "За лишените от свобода да се създават нормални условия за живот." Става дума за режима в затворите, когато хората са лишени от свобода. Ние сме били в комунистически затвор, без да усетим през зимата мириса на топината, без да видим легло, на което да легнем, без да отидем на баня и разни други условия, които въобще са недопустими за едно съвременно общество. Затова ние сме и против влизането в затвора. Но който бъде лишен от свобода, той ще трябва да намери възможност да просъществува.

Член 36 да придобие следния вид: "Свободата на съвестта и вероизповеданието е лично право на индивида."

Член 53, ал. 1 да има следния вид: "Всеки има право на образование." Каза се - според закона. Но след 9 септември според закона много хора нямаха право да добият образование. Нека тази практика въобще да отпадне, а всички да имат равни права за образование.

Предлагам в чл. 142 след думите "Република България", да се добави "административно да се раздели на общини, околии и окръзи (или области)", както се приеме.

Приемам редовния текст на чл. 146, като отхвърлям първия вариант, ал. 1.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата за реплика господин Гочев.

НИКОЛА ГОЧЕВ: Имам реплика към уважаемия господин Хорозов.

Господин председателстващ, като организатор на срещата на нашите другарки Нора Ананиева и Ирина Бокова в гр. Тервел, съм длъжен да взема отношение по онова, което каза господин Хорозов. На срещата се разглеждаха въпросите за отношението на отделните парламентарни групи и партии към акта на приемането на конституцията и оставането в Народното събрание. Но никъде и никога в този ден не е казано, че има съгласителство между БСП, БЗНС "Никола Петков" и социалдемократическата партия. Още по-малко са поставяни и са правени прогнози за резултатите от бъдещите избори в процентни.

За срещата има пълен запис и той може да бъде предоставен и на Крум Хорозов. Аз не зная той дали е подведен, предполагам. Той може да се извини тук. Но ако поддържа своето твърдение, предлагам в Комисията по парламентарната етика да се разгледа случаят.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Имате думата за реплика.

ИВАН ПЪРВАНОВ: Кратка реплика за видовете собственост. А представете си, господин Хорозов, че 20 души се обединим в една юридическа личност и искаме да си купим земя, за да я обработваме кооперативно. По силата на вашето предложение, ако се създаде такъв текст, явно е, че Конституцията ще забрани на тези хора да купят земя, за да я обработват и да правят селскостопанска продукция.

Така че редакцията, както е дадена, "публична и частна" мисля, че е по-добра от тази, която вие предлагате. Ние, социалдемократите, залагаме на кооперациите.

(Ръкопляскация.)

КРУМ ХОРОЗОВ: Аз бях в Добруджа. Това са ми го казали и хората, които са от този край, не съм бил свидетел. *(Взгласи от мнозинството.)*

ГЛАС ОТ БСП: Те могат много неща да кажат.

РЕПЛИКА ОТ БСП: Ако всичко, което слушаме в провинцията, го казваме в Народното събрание, къде ще му излезе краят?

НОРА АНАНИЕВА: Уважаеми колеги, аз бях във и идвам от разговорите на политическите сили, информацията сигурно ще получите допълнително. Във всички случаи нямаше такъв конфронтационен дух и бях много изнепадна, когато чух това за себе си. Първо, ние митинги не сме правили, ние правихме делови срещи, на които имаше представители на всички политически сили.

Говорили сме практически по това, което работи Народното събрание. Никакви спекулации. Ние знаем много добре, че вие държите да се разграничите от нас и извинете, нищо не съм направила, с което да ви разваля образа на независима политическа сила. (*Ръкопляскация.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Господин Таслаков, имате думата.

ПЕТЪР ТАСЛАКОВ: Предварително благодаря на всички мои колеги парламентаристи, които вече уморени и очакващи даването на почивката все пак остават и това третирам като уважение към мен в тази зала. Още повече, че отчитам, че всички с петърпение очакват да научите за резултатите от разговорите, които лидерите на политическите партии, заедно с президента, заедно с ръководителите на Министерския съвет провеждат, за да решат съдбата на парламента и на Конституцията. Но аз смятам, че точно ние, които сме сега тук, в тази зала, забойчиците, ние ще решим съдбата на парламента и съдбата на конституцията. Още веднъж благодаря ви. (*Бурни ръкопляскация*)

Сега по същество за проекта на Конституцията. Смятам, че първото достойнство, а и благодарност към тези от Комисията за изработване на проект за Конституция на България, които са работили, за да ни поднесат този проект, е, че проектът, ако го сравня по думите на един древен мислител има качества "на думите тясно, на мислите - широко". Тоест като дискутабилен, той е много добър, но е далеч от идеала, далеч от свършенството.

Съгласен съм с господин Валери Петров, който преди няколко дни каза, че може би е крайно наложително последният, окончателният текст, който ние ще подкрепим с вота си, с подписите си един след друг, ще трябва да бъде поднесен на литератори, на хора на словото, които да го направят такъв, че текстът на Конституцията поне да звучи като Азбучната молитва на Константин Преславски и като стих на Ботев. (*Единични ръкопляскация.*) Затова аз апелирам пред Бюрото, нека да прикани в крайния вариант, а тук в парламента имаме парламентаристи, които са много добри майстори на словото, нека те да моделират в края всяка дума от тази Конституция. А ако те не могат, нека поканим и литератори отвън.

ИВАН ГИНЧЕВ (от място): Дано стигнем до края.

ПЕТЪР ТАСЛАКОВ: Амин, дай боже. Да се надяваме, че както останахме днес тук, така ще стигнем и до края.

И все пак, Комфуний е казал една мъдра мисъл, когато са го попитали: "Какво ще направите, учителю, ако ви направим император на поднебесата?" Той е казал: "Първото, което ще сторя, е да върна истинското значение на думите, на словата." На мен ми се струва, че в така поднесенния ни проект твър-

де много слова са без истинско значение, или просто се препокриват и повтарят. Какво е това още в началото, в преамбулола определение примерно: "Демократична държава, основана на народовластие." Коя демократична държава не е в крайна сметка народовластна? Може би точно стилистиката ще оправя такива тавтологични повторения.

В някои от изреченията на Конституцията, извинете за израза, но ми звучат като че ли са взети от "Наръчник на пропагандиста". А какви бяха тези наръчници на пропагандиста всеки един от нас знае. Така че и в това отношение тя търни ревизия.

Има и много членове, които според мен са излишни. Представете си защо трябва да има чл. 51, който да определя правото на съестовност. В крайна сметка българите сме доказали ако не нещо друго, то че сме твърде пестелив народ.

НАДЕЖДА ИЛЧЕВА (от място): И обратното.

ПЕТЪР ТАСЛАКОВ: Хайде все пак да кажем, че сме скръдзите на Балканите.

Второто нещо, по което вероятно ще се спори, въпреки че съм сигурен, че болшинството ще го наложи, това е терминът социална държава. Господа, колеги, аз нямам нищо против това да съществува това понятие и термин "социална държава". Но дайте да разберем може ли днес бедна България, а и не само днес, защото вероятно и след десетина години ние ще продължим да бъдем бедна държава, да напишем това в нашата Конституция? Казвате така: "Да, но в Конституцията на Германия, в Конституцията на Франция пише, че това са социални държави." Но това, първо, са богати държави. Те могат да си позволят да формулират подобно нещо "социална държава". Но ние сме бедна държава. И искам да ви предпазя. В този парламент, в тази зала в момента стоят най-малко няколко потенциални и вероятни бъдещи министър-председатели, министри, ако не и президенти на тази държава. При поставянето на формулировката "социална държава" мислят ли те, че не минират предварително своя бъдещ мандат с подобно поставяне на такова понятие "социална държава"?

Какво имам предвид? Знаете, че когато държавата е бедна, когато тя е в криза - пак повтарям, ние ще бъдем в криза още дълги години - първото нещо, към което се посяга, което се орязва, това са - няма защо да лъжем народа - социалните фондове - по-малко или по-много. Това е както във войската. Заговори ли се за съкращение, първо съкращават военните лекари и военните музиканти, след това всичко останало.

И така представете си всеки един от вас след няколко месеца или след една-две години става министър-председател и е патоварен да състави кабинет

в тази бедна държава. Всяка опозиция - червена, зелена, оранжева, ако щете бяла и каквато и да е, още в началото ще ви атакува, че провеждате антиконституционни мерки. И следователно винаги ще ви бламира. И аз от тази гледна точка, от гледна точка на един елементарен практицизъм апелирам - нека да не се изсилваме. Понятието "социална държава" може спокойно да влезе и да се измени в едно следващо изменение на Конституцията примерно след шест, седем, осем години, когато наистина станем толкова богати, че можем да си позволим лукса да поставяме и такива цели. Иначе това звучи твърдо кухо и ми се струва дори с оглед на бъдещите тежки години, които ни очакват, че като че ли малко се гаврим с този народ.

Понятието "социална държава", "социална програма" е идеално за бъдеща предизборна пропаганда. То може да реши въпроса с цялата предизборна борба и да спечелите изборите, но вероятно след това ще минира правителството.

Какво очаквах да видя и кое всъщност не видях в така поднесенния проект? Преди мен, извилявам се, че не знам нима името на говорителя, който спомена, за първи път повдигна въпроса за двукамарен парламент. Скъпи колеги, аз съмтах и мисля, че Комисията за изработване на проект за Конституция на България беше задължена както алтернатива да ни поднесе и разработка за двукамарен парламент. Сигурен съм, че вероятно, ако беше се стигнало до гласуване, само 10-15-20 човека щяха да гласуват за двукамарен парламент. И всеки би казал: "Ние нямаме историческа традиция да имаме двукамарен парламент, първо. Този въпрос е решен във Велико Търново преди още 112 години." Но дайте да си помислим дали много от бедите на нашата майка България, на нашето отечество не се дължат отчасти и на това че преди 112 години във Велико Търново бе пропусната възможността да се направи или да се обсъжда като проект двукамарният парламент. Знаете дебатите, които много бързо приключват по този въпрос, аз ги цитирах миналия вторник. Но ще ви кажа така: сигурни ли сме ние, които стоим тук, в тази зала, че след 10 или 15 години нашите потомци няма да ни осъждат и да кажат: "Тия, които сътвориха новата Конституция" (аз с усмивка ще кажа, че смятам, че тя ще се казва "Нова Търновска конституция"), няма да ни укоряват, че народните представители от Седмото Велико Народно събрание не са обсъдили въпроса за двукамарен парламент. И ако не е късно, аз приканвам юристи, специалисти по конституционно право, ако имат възможност, нека да направят усилие и да ни поднесат като проект нещо подобно. Ще кажете, че имаме дефицит от време: "Ето вижте, политическите лидери заседават час по-скоро да се привърши обсъждането на Конституцията."

Господа, говоря тук като лекар. Когато един лекар трябва да спасява човешки живот, за него понятието "време" не съществува. Той забравя часовете, забравя дните, които стои край леглото на пациента си. Сега ние сме лекари, защото с тази Конституция спасяваме една държава. Нека да престанем да мислим за проблема "време" като такъв. (*Единични ръкопляскания.*) Не е луке, ако обсъдим и вариант за двукамарен парламент, колкото и абсурдно да изглежда на пръв поглед това.

По отделни членове.

Член 44. Ние разкрепостяваме хората по отношение на тяхната вяра. Който си избере атеизма, нека да бъде атеист и да си го проповядва. Който избере източното православие и католицизма, нека го упражнява. Сега, както виждате, дори мармоните от Съединените американски щати ще си правят тук църква, независимо че влизат в противоречия, защото мармонството предполага множество, което не е в традициите на българския народ. Но ние сме толерантни и ще им гарантираме това с конституцията. Но защо да не направим нещо друго? По чл.44 ние признаваме като законен само гражданският брак. Защо да не изравним църковния брак и да му дадем абсолютно равния статут на гражданския брак? Наивно ли е това? Виждате, че гражданският брак е една категория, при която от 5 брака 4 завършват с фалит. От голямата любов стигат до всички тези неприятни сцени в съдилищата. Църковните бракове имат следното достойнство - те се сключват върху принципа, че браковете се сключват в небесата. И обикновено са малко по-трайни. Затова аз казвам: ако ние мислим за правствеността на нацията, защо да не дадем право на тези, които искат, и да изравним гражданския с църковния брак? Мисля, че и върху това заслужава да помислим и да влезе на следващия етап за обсъждане.

По чл. 59, който касае службата в армията. Формулировката звучи като парасаж, взет от военната клетва. Но ми се струва, че понятието "дълг" само по себе си е твърде кухо. Има много видове дълг. Но службата във войската е свещен дълг. И аз наблягам именно такава да бъде там формулировката - службата в българската войска е свещен дълг. Да се наблегне на това, с което ще направим един реверанс на хората, които носят униформа. Да се вмъкне още едно изречение. Вероятно, когато става обсъждането в детайли, аз ще взема отношение по този въпрос. Но още отсега искам да кажа, че трябва да подчертаем, че службата във войската е почетна служба за отечеството. Не искам да поставям военнослужещите в привилегировано положение, но ако това влезе в Конституцията, никой няма да се осмелява да нарича военнослужещите чорбари. Мисля, че те заслужават това да се подчертае като текст.

По чл. 65. Напълно подкрепям, независимо че по-младите хора ще кажат, че аз съм за тяхната дискриминация, но най-добре е възрастовата граница за влизане в нашия парламент да бъде 28 или 29 години. Защото парламентът предполага мъдрост. Не искам да обида 20, 21 и 23-годишните, но след като един човек по новия закон за висше образование образованието му ще продължава до 28-годишна възраст или дори до 29, нека това нещо не се приема като дискриминация, а като една необходимост от зрели и умни хора, които да знаят какво да правят в този парламент. А в парламента основно в бъдеще ще влизат хора с титли. Нека това нещо не се приема като дискриминация, а като една необходимост от зрели и умни хора, които да знаят какво да правят в този парламент. Защото знаете, че другите държави определят не само възрастова граница, но и ценз за влизане в парламента. И ако искаме в бъдеще да правим така, че да имаме истински парламент, а не просто хора, които да влизат под влияние на една политическа вълна, ще трябва да държим това да бъдат хора от определена възраст нагоре.

Освен това според мен би трябвало да се вмъкне като отделна алинея или в една от алинеите издигнатата кандидатура да бъде на човек, който или е роден в в дадения район, или в последните 6 години преди издигането на неговата кандидатура да живее в дадения район. Аз не мога да подкрепя издигането на кандидатурата примерно на човек от Лом в Бургас! Човек трябва да е свързан с мястото, което ще представлява в този парламент (*Ръкопляскация*), нека хората, които му издигат кандидатурата, да му познаят дори и кънните зъби.

И последното, по чл. 102, ал. 5. Става дума за начина за избор на президента. По същество наистина вероятно най-добре е президентският мандат да бъде 5 години и изборите да бъдат преки. Това е най-демократичното. Наистина най-демократично е изборите да бъдат общонационални. Но защо да не си позволим да се поучим от опита на Съединените американски щати и да фиксираме по време кога да се провеждат изборите на всеки 5 години. Изборите на президент са само едно голямо шоу в дадената държава. Те могат да се провеждат примерно в последната седмица на месец ноември или в последната седмица на месец март. Какво имам в предвид? Края на ноември е времето, когато основно намалява темпът на всички работи. През март месец, обратно, не е започнала усилената работа. Държим сметка за селскостопанските труженници. Едновременно с това след така нареченото избиране и последващата интронизация на президента следват някакви поне една седмица празници или радостни събития - в края на ноември и началото на декември са коледните и новогодишните празници, така че даваме възможност на новоизбрания президент да си провежда празниците заедно с другите. С това ще спестим малко на

държавата. Същото е и през март, защото този период съвпада обикновено с великденските празници.

На мен ми се струва, че е по-нормално разумно вместо всеки път да се определят различни дати за президентските избори, това може да го фиксираме - примерно последния неделен ден на месец ноември или последния неделен ден на месец март, с което веднъж завинаги заковаваме, с изключение на изборите, които сега ще бъдат, заковаваме и народът знае, че на всеки 5 години в този период му предстоят президентски избори.

Що се отнася до клетвата на президента, аз ще си позволя да спледирам пред вас с едно 3-4 минутно изказване защо предлагам тя да става в град Велико Търново веднъж на 5 години. Но сега ще ви спестя времето и умората, която тегне над вас, за да ви дам възможност да излезете в почивка. По същия начин ще говоря и за короната - не като символ на някакъв царствен изгнаник. Нека да оставим Симеон II в неговото царствено изгнаничество в Мадрид и да му позволим, доколкото може, да помага на републиката със своите връзки и възможности. А ще ако поставим коронката върху лъва, да я разглеждаме не като символ на монархията. Но това ще кажа в моето изказване.

Благодаря ви за вниманието. Приятна вечер! *(Ръкопляскация)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата за предложение Атанас Михайлов.

АТАНАС МИХАЙЛОВ: Уважаеми дами и господа народни представители, много колеги говориха общи приказки по Конституцията. Разбрахме, че това е основен закон, много важен и всичко, каквото знаехме от историята, от обществените борби, от европейските държави, от Съединените американски щати и от България, го казахме.

Аз ви приканвам да приключим с първото четене на Конституцията *(неодуване в залата)* и по-скоро трябва да бързаме, да преминем към второто четене. Всеки да излезе с конкретни текстове. Ако не е доволен от един текст, да даде конкретен текст и да го гласуваме или да го отхвърлим.

Моля ви в тази насока да помислите какво трябва да направим.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Дами и господа народни представители, много ви моля за още малко търпение, за да изслушаме за няколко минути декларация, прочетена от народния представител Марко Тодоров.

Имате думата.

МАРКО ТОДОРОВ: Ще изразя становището на Парламентарния съюз на демократичните сили. Това становище беше прието днес на заседание на Парламентарния съюз на демократичните сили с всички парламентарни групи,

присъстващи тук, в нашия парламент. Няма да прочета цялото становище, тъй като в него има и текстове, които се отнасят до Координационния съвет на Съюза на демократичните сили и не искам да занимавам Народното събрание с тях. Ще отразя само това, което засяга принципните въпроси за работата на нашето Велико Народно събрание.

"Ние, народните представители на Съюза на демократичните сили, оставани в парламента, като поемаме лична отговорност пред народа за нашите действия, така както повеляват Конституцията, нашата съвест и нашата клетва, заявяваме:

Първо, не съществуват технически, юридически и организационни възможности да бъдат проведени нови парламентарни избори през юли. Илюзията, че парламентът може да работи след разпускането си, е коварна, защото това не зависи само от добрата воля на СДС. Към нови избори не може да се върви със стария изборителен закон.

Второ, правителството се пуждае от действащ парламент. Само така може да бъде продължена икономическата реформа и да се създадат условия за успешно изпълнение на втората и фаза, която е решавана за смяната на системата.

Трето, ще положим всички усилия за провеждането на нови парламентарни избори през м. септември т.г. същевременно ще направим необходимото, за да се приемат Конституцията, нов изборителен закон и необходимите на правителството закони, осигуряващи хода на икономическата реформа. Разпускането на Великото Народно събрание трябва да стане по начин, запазващ доверието на международните институции към правителството и парламента.

Призоваваме всички ратетели за нова демократична България да подкрепят нашите усилия в парламента и структурната реформа в икономиката, защото няма друг начин за разрушаване на тоталитарните структури по избора от нас мирен път." (*Ръкопляскация от цялата зала.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Тридесет минути почивка, след която ще продължим с втора точка от днешния ред.

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Дами и господа народни представители! Минаваме към точка втора от днешния ред.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ИЗБИРАНЕ НА РЪКОВОДСТВО И ЧЛЕНОВЕ НА НАЦИОНАЛНИЯ ПОЗЕМЛЕН СЪВЕТ

Има предложение от Министерския съвет, подписано от министър-председателя Димитър Попов, в което се казва:

"На основание чл. 32, ал. 1 от Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи, внасяме за утвърждаване състава на Националния поземлен съвет.

Моля, ръководният състав да се утвърди поименно от Великото Народно събрание, а членовете му - по длъжности от отделните ведомства.

Приложено представям ви и биографични справки на председателя, зам.-председателя и секретаря на Националния съвет на поземления фонд."

Сега ще ви прочета състава на Националния съвет на поземления съвет: Проф. Марин Добрев Пенков - председател, Георги Иванов Танев - заместник председател, Венцислав Петров Стоянов - секретар.

Министерския съвет предлага тези ръководни членове да бъдат одобрени от Великото Народно събрание, а останалите да бъдат одобрени от съответните министерства, към които те принадлежат. Това са: Ангел Стоянов Джамбазов - зам.- министър на правосъдието, Валентин Мирчев Босевски - зам.- министър на околната среда, Валентин Янков Карамфилов - първи зам.- председател на Комитета по горите, Димитър Иванов Анапиев - началник на управление "Правно" при Българската народна банка, Кирил Ерменков Найдепов - зам. - министър на транспорта, Любомир Тодоров Пеловски - и.д. министър на строителството, архитектурата и благоустройството, Людмил Стефанов Петков - завежда катедра "Икономика, организация и управление на селското стопанство" в Института за квалификация на кадри при Селскостопанската академия, Никола Иванов Бабамов - началник на Главно управление в Министерството на финансите, Петър Русинов Цибрански - зам.- министър на индустрията, търговията и услугите, Тачко Димитров Чалбуков - зам.- началник на управление "Правно" при Министерството на вътрешните работи.

Това са членовете на Комисията по аграрната реформа, така наречената Национална комисия.

По тази точка от дневния ред давам думата на Хасан Алиев - зам.- председател на Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство, който ще направи доклад.

ХАСАН АЛИЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги народни представители! Разрешете ми да ви запозная със становището на Комисията по аграрната политика за състава на Националния поземлен съвет.

СТАНОВИЩЕ
НА ПОСТОЯННАТА КОМИСИЯ ПО АГРАРНАТА ПОЛИТИКА
И РЕФОРМИТЕ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

ОТНОСНО: Състава на Националния поземлен съвет към Министерския съвет, предложен от председателя на Министерския съвет господин Димитър Попов на 16 май 1991 година.

Постоянната комисия по аграрната политика и реформите в селското стопанство, след като се запозна с предложения състав на Националния поземлен съвет, като изхожда от новата структура на Министерството на земеделието и хранителната промишленост, смята следното:

1. Това по същество е бившата междуправителствена комисия по земята. При положение, че към Министерството на земеделието се създава управление по земеустройство и земеползуване с немалък състав, ролята и значението на Националния поземлен съвет в известна степен ще бъде улеснена. За да се избегне обаче дублирането в дейността им, трябва да се разграничат по-добре техните функции.

2. Независимо от това, че в Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи е разрешено съставът на Националния поземлен съвет като надправителствен орган към Министерския съвет да се утвърждава от Великото Народно събрание по предложение на Министерския съвет, подкрепяме предложението на Министерския съвет това да става само по отношение на поименния състав на ръководството на Националния поземлен съвет, а не целия поименен състав на съвета.

3. За членове на Националния поземлен съвет е целесъобразно допълнително да бъдат включени началникът на управление "Земеустройство и земеползуване" на Министерството на земеделието и хранителната промишленост, по един представител на Института по икономика на селското стопанство и Почвения институт, а също така на Съюза на земеделските кооперации, Съюза на частните земеделски стопани и Съюза на собствениците на земя и запаятчий.

4. Подкрепяме предложението на Министерския съвет за ръководство на Националния поземлен съвет: за председател проф. Марин Добрев Пенков. *(Ръкопласкания)* Господин Пенков в момента се намира в пленарната зала и ако имате някакви въпроси към него, можете да му ги зададете. За заместник-председател Георги Иванов Танев - заместник-министър на Министерството на земеделието и хранителната промишленост, и за секретар - Венцислав Петров Стоянов.

Становището на Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство е прието на заседание на комисията, състояло се на 21 май 1991 година .

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата Вълкан Тодорова, която ще се изкаже от името на Парламентарния съюз на Съюза на демократичните сили.

ВЪЛКАНА ТОДОРОВА: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги! Нашето становище се различава малко от официалното становище на комисията. Позволете ми да го прочета.

СТАНОВИЩЕ

НА ПАРЛАМЕНТАРНИЯ СЪЮЗ НА СДС

ОТНОСНО: Състава на Националния поземлен съвет и групата от експерти към него.

Отчитайки начина, по който протекнаха дебатите във Великото Народно събрание при приемане на Закона за собствеността и ползуване на земеделските земи, качествата на самия закон и най-вече качествата на разработения от Министерския съвет и обнародван Правилник за неговото приложение, Парламентарният съюз на СДС, съобразявайки се с изключителното значение на основните ръководни органи в национален мащаб при провеждане на аграрната реформа, предлага:

Великото Народно събрание да вземе решение съставът на работния орган от шест експерти към Националния поземлен съвет да бъде изграден на паритетен принцип между основните политически сили, представени в парламента, и консенсус относно разпределение на отделните длъжности в него. Този принцип да важи и за ръководството на Националния поземлен съвет.

Считаме, че по този начин ще се внесе спокойствие сред населението и увереност, че процесите на възстановяване на собствеността върху земеделските земи ще се задвижат бързо и ефективно, възникналите противоречия и спорове ще се решават справедливо без политически пристрастия.

Нашето виждане е, че трябва да се позовем на дългогодишната практика на нашата страна председателят на Националния поземлен съвет да бъде юрист.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата господин Петко Захариев по този въпрос.

ПЕТКО ЗАХАРИЕВ: Уважаеми господин председател, дами и господа народни представители! Ако приемем, така както е предложен съставът от Министерския съвет, аз правя едно допълнително предложение. Смятам, че при

нас законът и започналото негово приложение със структурите, комисиите, които ще слязат долу по места, се нуждаят от най-важното - от геодезисти - още от началото и при първия етап при прилагане на закона.

За тази цел в националния съвет също така трябва да има една фигура - геодезист - и той трябва да не бъде какъв да е и някъде другале заангажиран.

Затова предлагам заместник-председателите на Националния съвет да се формират от двама представители, като единият бъде обезателно геодезист. Това е моето предложение и аз смятам, че то е абсолютно необходимо. Нека да се знае и ние всички знаем, имаме пълната информация по места, че най-големи трудности ще се срещат именно от структурите по геодезия и земенползуването.

ДЕПУТАТ (от място): Кого предлагате?

ПЕТКО ЗАХАРИЕВ: Предлагам една личност, която е независима, не е член на никаква политическа организация и тази личност е кандидат на науките, също така е работил в Геодезическия институт и в момента е в процедура да стане и професор.

Той се казва Владимир Георгиев Шкодров. В момента работи в Българска академия на науките.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата господин Тодор Кавалджиев. Отказва се.

За процедурно предложение взема думата Светослав Шиваров.

СВЕТΟΣЛАВ ШИВАРОВ: Господин председателю, уважаеми колеги, искам да направя едно процедурно предложение. Тук, по повод на предложението състав и по повод на предложението да гласуваме и да изберем Национален поземлен съвет, се направиха изключително сериозни, нови предложения. Изразявам моето мнение и налявам се и мнението на много други колеги, че във връзка с тези нови предложения, включително има и такива за обсъждане на целия състав и приемане (и те са обосновани) на поземления съвет изцяло, целият състав от Народното събрание. Според мен се налага допълнително проучване на тези въпроси. И предложението, което правя. Съзнавайки цялата необходимост от час по-скоро да започне Националният поземлен съвет тази работа, да отложим сега решаването на въпроса и Бюрото на Великото Народно събрание да направи всичко възможно да включи обсъждането на въпроса и неговото решаване във вторник или сряда другата седмица. През това време парламентарните групи и комисията да се занимават отново с въпроса и да предложат едно решение, което ще бъде прието с консенсус във Великото Народно събрание. Това ми е процедурното предложение.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Моля ви, ние сме започнали разисквания и дебати по този въпрос и аз предлагам да ги продължим. Има записали се, които желаят да се изкажат.

Господин Бъчваров, вие имате думата.

ВЕНЦЕСЛАВ БЪЧВАРОВ: Дами и господа, въпросът, който разискваме е много сериозен, а ние практически нямаме кворум, за да го разрешим. Независимо от това, понеже го разискваме, желая да изкажа и моите съображения. Подкрепям и настоявам да се замислим много сериозно, затова председателят на Поземлената комисия да бъде юрист. Нашата практика от миналото е била такава, че той дори е бил член на Върховния административен съд на страната. Но тъй като сегашният закон предвижда обжалвания пред Върховния съд на някои решения, следователно не може да се прибегне към такова решение. Непременно обаче той трябва да бъде юрист по професия. Това е просто условие, без което не може.

ИВАН ПЪРВАНОВ (от място): Може да бъде бивш член на Върховния съд.

ВЕНЦИСЛАВ БЪЧВАРОВ: Да, би могло, както каза господин Първанов, да бъде бивш член на Върховния съд със съответната практика. В този смисъл искам да обърна още внимание и че в състава на Националния поземлен съвет липсва една личност, която е абсолютно необходима - специалист по водно стопанство. Девет милиона декара земя са мелиоративно обработени в страната. Има много проблеми, които ще възникнат при възстановяване собствеността на земята, отчуждена или неотчуждена от строителство на мелиоративни съоръжения. Въпросът е изключително сериозен и се нуждае от специалисти. Настоявам в състава да бъде включен и представител - специалист по водно стопанство. И както виждате, панетипа след направените обсъждания тази вечер тук и предложениия, въпросът ще трябва да се върне отново в комисията, в Министерския съвет за допълнително разрешаване на въпроса.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата господин Андреев.

АНДРЕЙ АНДРЕЕВ: (БЗНС): Господин председател, уважаеми колеги! Смятам, че предложението, което ни се предлага днес от Комисията по аграрната политика е в противоречие със Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи. Съгласно чл. 32 Националният поземлен съвет е орган на Министерския съвет. Съставът му се определя от Великото Народно събрание по предложение на Министерския съвет. А днес на нас ни се предлага само ръководството. И ръководството само после да си назначава останалите членове. Нещо, което е в противоречие със закона. Затова, дори сега да продължи

обсъждането на състава на Поземления съвет, аз смятам, че е необходимо това да се вземе под внимание да се разгледа отново в Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство, ако щете и в парламентарните групи да предложат свои представители, но днес ние решение не можем да вземем по състава само на ръководството, без да сме огледали и да приемем всички членове на Поземления съвет.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата господин Георги Николов.

ГЕОРГИ НИКОЛОВ (18. Силистрински избирателен район): Уважаеми господин председател, аз се бях записал за становище по разглеждания въпрос по точка 2 на дневния ред. Искам да направя една корекция още в самото мое становище. Мисля, че господин Андреев трябваше да различи, че Комисията по аграрна политика и реформите в селското стопанство, аз съм член на тази комисия, изрази становище по предложения състав, а предложението, направено от Министерския съвет е (споделям неговото изказване тук, че наистина и в закона, и в Правилника член 58, ал. 2 третира въпроса, че Великото Народно събрание избира състава на Националния поземлен съвет), но предложението на Министерския съвет, подписано от господин Димитър Попов е и той предлага да изберем ръководството на Националния поземлен съвет.

В точка 3 на нашето становище този въпрос е третиран и се посочва, че изказваме подкрепа на предложението, но се съобразяваме с изискването на правилника и на закона.

Само две изречения по отношение на следното. В Комисията по аграрна политика и реформите в селското стопанство се проведеха две последователни заседания, където бяха изслушани, първо, предложението на Министерския съвет по отношение на състава, а също и предложенията по отношение на ръководството на Националния поземлен съвет. Имам предвид председателя, заместник-председателя и секретаря. На второто разглеждане в Комисията по аграрна политика присъствува заместник-председателят на Министерския съвет господин Димитър Луджев. Там се дискутираха вариантите и съображенията, първо по квалификацията, професионализма на председателя на Поземления съвет. Тука малко се каза и се прие единодушно квалификацията и професионализма, която притежава предложеният проф. Пенков. Вторият представител, като заместник-председател на ръководството на Националния поземлен съвет, това е по правото заместник-министър на земеделието - господин Танев. Ние изхождахме от това, че Националният поземлен съвет, като орган на собствеността, е първият орган, който ще стане съпричастен в осъществяването на пазведомствен орган на Министерския съвет в реализирането на

аграрната реформа, свързан със Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи. Но успоредно с това съпричастно е и Министерството на земеделието. Затова и подкрепяме единно заместник-министърът на Министерството на земеделието и хранителната промишленост да бъде и заместник-председател в Националния поземлен съвет.

И още нещо в това направление. Секретарят на Националния поземлен съвет, където ще се фокусират много от проблемите от дейността на този съвет по отношение на възстановяването на собствеността, е юрист. Той пряко е участвувал в разработката и на правилника.

Позволете ми още нещо да споделя в това направление. Аз подкрепям съображенията, че нещата наистина трябва да се доогледат, както и това, което беше направено като предложение, но много моля, нека да се съобразяваме и със следното. Мисля, че законът единодушно беше приет със съгласието на всички народни представители във Великото Народно събрание. Той е закон и би следвало да се третира и прилага от всички органи като закон независимо от техните политически украски.

Второ, успоредно с приемането на закона, ние трябваше да ускорим, да изберем състава на Националния поземлен съвет. Ние закъсняхме. Знаем колко дълго време нашият народ пледираше и очакваше правилника по предложението на закона. Успоредно с това ние все още не сме избрали състава на Националния поземлен съвет. Аз бях направил едно предложение преди известно време за дневен ред. Господин Гиньо Ганев основателно го отклони, но това естествено наложи Министерският съвет да ускори своето предложение. Нека да ускорим работата, тъй като по утвърждаването на ръководството и на състава на Националния поземлен съвет, тъй като те трябва също да изработят правилник. Той има своите задължения по така приетия вече правилник и закон да координира, да направлява дейността на общинските поземлени комисии по възстановяване на собствеността, а също така да разработва методическите правила. Примерно по количеството и качеството на земята.

Много моля, изказвам някои съображения като член на Комисията по аграрна политика и реформите в селското стопанство и ако това сега не е възможно, тъй като виждам, че много предложения възникнаха, поне да отложим нещата, ако трябва с ден или два, но нека да ги гледаме в ускорено време. Подкрепям предложението за вторник.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата господин Стойчо Шапатов.

СТОЙЧО ШАПАТОВ: Уважаеми колеги народни представители, аз смятам, че становището на колегите от Съюза на демократичните сили и на Бъл-

гарския земеделски народен съюз е справедливо и ние трябва да се съобразим с него, като върнем състава на Националния поземлен съвет за допълнителни консултации. Още повече, че на сегашното пленарно заседание не присъствува представител на правителството, който да може да хвърли допълнителна светлина върху състава на Националния поземлен съвет. Правя процедурно предложение да преустановим изказванията по състава на Националния поземлен съвет, да се върне той за допълнителни консултации с ръководствата на основните политически сили и ако е възможно утре, като втора точка в дневния ред, в края на пленарното заседание или най-късно във вторник да бъде утвърден съставът. Тъй като всички сме убедени, че от Националния поземлен съвет зависи ускоряването на реформата в аграрната система. Моля да бъде предложено на гласуване предложението ми.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Има думата господин Иван Неврокопски.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Уважаеми колеги, от името на Съюза на демократичните сили приемаме предложението и смятаме, че е най-разумно, да отложим разглеждането на въпроса с 1-2 дни. Така ще се получи действително реално представителство, както ни го предлагат. Благодаря.

ГЛАСОВЕ: Да се гласува!

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ НИКОДИМ ПОПОВ: Дами и господа народни представители, подлагам на гласуване предложението точка втора от дневния ред да бъде отложена за разглеждане във вторник, идущата седмица. Моля, гласувайте.

От 205 гласа за прекратяване на заседанието са гласували 170, против 27 и 8 въздържали се. Точка втора ще се разисква във вторник, идущата седмица.

До 20,00 часа имаме още време, да продължим ли с разисквания по Конституцията? *(Неодобрителен шум в залата)*

Утре пленарното заседание ще започне в 10,00 часа.

Закривам заседанието.

(Закрито в 19 ч. и 15 м.)

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Никодим Попов